

Н. М. Павич, Г. В. Бучківська

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Підручник для 4 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

Умовні позначення:

— це цікаво;

— уміємо та вчимося
нового;

— пригадайте,
дайте відповідь;

— робота з дорослими;

— робота в парі;

— запитання та завдання.

— робота в групі;

Дорогі діти!

Перед вами підручник, з яким ви продовжуватимете подорожувати країною Трудове Навчання. Мандруючи сторінками підручника, ви працюватимете з такими матеріалами, як папір, пластилін, дрот, бісер тощо. У попередніх класах ви дізналися багато корисного та цікавого про інструменти й матеріали, ознайомилися з різними техніками виготовлення виробів. Умілими та вправними руками ви створювали корисні речі, випробували себе в ролі майстра, конструктора й, можливо, вибрали улюблені матеріали — пластилін чи папір, картон або тканину. У 4 класі ви продовжите фантазувати та творити. Ви навчитеся створювати нові, сучасні й цікаві вироби, використовуючи набуті вміння. Крок за кроком опановуватимете сучасні техніки виготовлення виробів.

У підручнику ви знайдете необхідну інформацію про виготовлення виробів. Наприкінці кожного розділу є запитання та завдання, які допоможуть вам перевірити свої знання й уміння. Виконуючи практичні роботи, дотримуйтеся безпечних прийомів праці, які подані в «Додатку» наприкінці підручника. Підготуйте необхідні інструменти й матеріали, ретельно сплануйте свої дії. Потім розпочинайте роботу. Пам'ятайте мудре народне прислів'я «Сім разів зміряй, а раз відріж».

Розгляньте форзаци підручника. На них зображені вироби, які ви зможете виготовити власноруч.

Працюйте творчо, фантазуйте — і ви отримаєте задоволення та добрі результати.

Працюйте з бажанням — у вас усе вийде!

Бажаємо вам успіху!

Автори

КОНСТРУЮВАННЯ РУХОМИХ МОДЕЛЕЙ З КАРТОНУ ТА ПАПЕРУ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Якими іграшками ви граєтеся вдома?
2. Із чого ці іграшки зроблені? Чи мають вони рухомі деталі?
3. Чи доводилося вам виготовляти іграшки власноруч?
Які саме?

У сучасних магазинах продаються іграшки, виготовлені з різноманітних матеріалів. Є в продажу іграшки з рухомими та нерухомими деталями для дітей різного віку. Звісно, можна придбати готові іграшки, однак значно цікавіше стати юним конструктором і зробити рухомі іграшки власноруч.

Найпоширеніші матеріали, з яких виготовляють прості рухомі іграшки, — папір, картон, фанера та деревина. Для виготовлення деталей іграшок вам знадобляться олівці, ножиці, шило, плоскогубці, а для їх з'єднання — дріт, кнопки, цвяхи, дерев'яні, металеві чи пластмасові пластини тощо.

Найчастіше використовують *шарнірне з'єднання*, яке дуже поширене в техніці. За такого з'єднання можливі взаємні повороти або оберти деталей, вільне взаємне зміщення.

Це цікаво

Шарнір — рухоме з'єднання деталей механізму чи будівельної конструкції, що допускає взаємні повороти або їх обертання.

Зразки рухомих іграшок

Робота в групі

1. Прочитайте вірш і дайте відповіді на запитання.

Наш пухнастий песик Гав
Ланцюжок із шиї зняв.
Бігав він по всіх стежках,
Тому хвіст у реп'яшках.

Павло Коваль

2. Чому песик зняв із шиї ланцюжок?
3. Чому собаку називають *другом людини*?

Іграшку з рухомими деталями зробити нескладно, необхідно трішки пофантазувати й докласти певних зусиль. Пропонуємо вам виготовити з картону рухому фігурку песика.

Будьте уважні!

Пригадайте правила користування ножицями й шилом, які вивчили у попередніх класах. Дотримуйтеся правил безпеки праці під час виконання практичної роботи. Економно використовуйте матеріали. Стежте за порядком на своєму робочому місці.

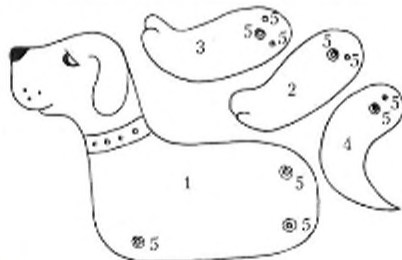
Практична робота **Невгамовний песик**

Матеріали та приладдя: картон білого або бежевого кольору, ножиці, простий олівець, три прозорі гудзики з двома отворами (будь-якого кольору), дріт, велика намистина, шило, паличка-барбекю, скотч, фломастери або олівці чорного й синього кольорів, калька, копіювальний папір.

Послідовність виготовлення песика

1. Прикладіть кальку й обведіть деталі іграшки. За допомогою копіювального паперу перебийте деталі на картон. Перевірте, чи всі деталі перебилися правильно.

Будьте уважні!

Обов'язково проставте на картоні позначки в тих місцях, де будуть отвори (вони позначені на малюнку синім кольором).

2. Виріжте деталі іграшки з картону (мал. 1), пронумеруйте деталі з виворітного боку. Розкладіть деталі, як показано на мал. 2, і зробіть шилом проколи (мал. 3).

3. Підготуйте три відрізки дроту завдовжки 17 см кожен. Протягніть дріт у дірочки на гудзиках (мал. 4). Складіть кінці дроту разом і протягніть їх з лицьового боку крізь отвір, зроблений шилом на тулубі песика, а також отвори на хвості й лапах (мал. 5, 6).

4. З'єднавши хвіст і лапи з тулубом, міцно скрутіть кінці дроту в кільця. Візьміть відрізок дроту завдовжки 9 см (це відстань

між отворами на лапах і припуск для зав'язування). З'єднайте дротом лапи (мал. 7).

5. Візьміть відрізок дроту завдовжки 20 см, прикрутіть його посередині до дроту, який з'єднує лапи (мал. 8).

6. Відрізок дроту завдовжки 6 см протягніть крізь отвори на задній лапі та хвості. Зав'яжіть дріт вузлом.

7. Прикладіть до тулуба паличку. Прикріпіть її скотчем (палічку й скотч просовуйте під дріт — мал. 9).

8. На кінець дроту нанижіть намистину й зав'яжіть дріт вузлом, щоб вона не випала (мал. 10).

9. Розфарбуйте песика за власним задумом або як показано на мал. 11.

10. Потягніть за намистину. Якщо лапи та хвіст рухаються, це означає, що ви гарно попрацювали. Ваша іграшка готова!

Робота в парі

1. Придумайте своїм іграшкам імена.
2. Розіграйте діалог і розкажіть один одному, як ви провели літні канікули, які цікаві історії сталися з вами впродовж літа.

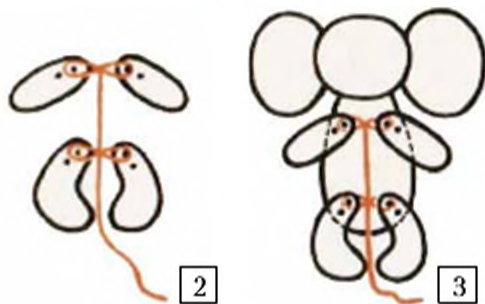

Робота з дорослими

Разом із дорослими виготовте рухому іграшку за власним задумом або скористайтеся готовою схемою.

Чебурашка

Послідовність виготовлення Чебурашки така сама, як і для песика. Придумайте цікаву історію, яка могла статися з песиком і Чебурашкою. Продумайте ролі та розіграйте діалог.

Запитання та завдання

1. Які бувають іграшки?
2. З яких матеріалів виготовляють іграшки?
3. Які деталі іграшок можна зробити рухомими? Як саме?
4. У який спосіб з'єднують деталі рухомих іграшок?

СЮЖЕТНА ВИТИНАНКА

Пригадайте, дайте відповідь

1. Чи знаєте ви, що таке *народне мистецтво*?
2. Які види народного мистецтва ви знаєте?
3. Пригадайте, які витинанки ви вже виготовляли. У який спосіб?

Серед зразків декоративної творчості багатьох народів світу можна побачити складні вироби, вирізані з паперу, які в Україні отримали назву *витинанки*.

Витинанка (походить від слів *витинати*, *вирізувати*) — стародавній вид українського

Зразки витинапок

народного декоративного мистецтва, що має глибокі й багаті традиції. Для кожного регіону України характерні свої особливості витинання.

Витинанки — це сюжетні й орнаментальні прикраси з паперу, ажурно чи силуетно вирізані ножицями або ножем на папері чи іншому матеріалі.

Доступність і легкість технічних прийомів, різноманітні ефекти, що виникають від складання паперу за різними схемами, зробили витинанку традиційною прикрасою української селянської хати. Вони доповнювали хатні розписи.

Витинанки розміщували на стінах, стрічкою поперек стелею, навколо вікон. Разом із розписами на печі, вишитими рушниками, різьбленими дерев'яними побутовими речами та тканими виробами витинанки створювали неповторний інтер'єр української селянської хати.

Використання витинанок у побуті

Кожна витинанка присвячувалася певній події та мала традиційну композицію: до жнив вирізали «врожайну» витинанку, на весілля — «весільну», на Різдво — «різдвяну».

Це цікаво

Перші паперові витинанки з'явилися в Україні в XVII–XVIII ст. Це були підкладки для печаток, так звані *кустодії*.

Пам'ятник витипапці у м. Могилеві-Подільському

Техніка витинання притаманна не тільки слов'янській культурі. На батьківщині паперу — у Китаї — це мистецтво називають «цзяньчжу», а в Європі — «силуетне витинання».

Кілька років тому в м. Могилеві-Подільському, що на Вінниччині, установили пам'ятник витинанці.

Витинанки поділяють на *ажурні* (зображення міститься в прорізах), *силуетні* (зображення виступає силуетом), *одинарні* (виготовлені з одного аркуша паперу), *складені* (аплікаційні, з кількох аркушів паперу).

Витинанки бувають у формі фігурок, розет, дерев, стрічок. З витинанок роблять шпалери, фіранки, серветки, іграшки. Також є виставкові витинанки, що демонструються на виставках.

Робота в групі

1. Прочитайте вірш і дайте відповіді на запитання.

У маленької Іванки
дивовижні витинанки:
і рослинки, і тваринки,
і мережені сніжинки.
Запитали ми Іванку:
— Як зробити витинанку?
— Це не складно! Варто, діти,
дуже-дуже захотіти:
ножиці, папір узяти,
все, що любиш, витинати.

Леся Вознюк

2. Яким видом декоративного мистецтва захоплюється Іванка?
3. Які витинанки викопала дівчинка?
4. Що потрібно для виготовлення витинанок?

Пропонуємо вам ознайомитися з технікою виготовлення витинанок і створити власну, яка символізує родину.

Будьте уважні!

Пригадайте послідовність виготовлення витинанки та правила добору кольорів: витинанку світлого кольору наклеюють на темне тло, темного кольору — на світле.

Практична робота

Дерево життя

Матеріали та приладдя: кольоровий папір (односторонній або двосторонній); картон (білий, кольоровий); клей ПВА; ножиці (великі з прямим лезом; маленькі із загостреними кінцями); серветка (протирати поверхню витинанки); пензлик (для нанесення клею).

Послідовність виготовлення витинанки

1. Виберіть папір для виготовлення витинанки та картон для основи.
2. Зігніть аркуш паперу навпіл. Намалуйте ескіз витинанки. Можете придумати його самостійно або використати готовий малюнок. Акуратно виріжте витинанку.

3. Розгорніть папір і перевірте правильність вирізування витинанки.

4. Зі зворотного боку змастіть витинанку клеєм і приклейте її на основу.

Практична робота

Диво-квітка

Матеріали та приладдя: кольоровий папір (односторонній або двосторонній); картон (білий, кольоровий); клей ПВА; ножиці (великі з прямим лезом; маленькі із загостреними кінцями); серветка (протирати поверхню витинанки); пензлик (для нанесення клею).

Послідовність виготовлення листівки-витинанки

1. Зігніть аркуш паперу навпіл і намалуйте ескіз диво-квітки. На малюнку має бути половина зображення (мал. 1).

2. Виріжте малюнок по контуру (мал. 2). Краще користуватися маленькими манікюрними ножицями, якими легше вирізати дрібні деталі.

3. Перевірте, чи всі намальовані елементи вирізані (мал. 3).

1

2

3

4. Акуратно розгорніть і розгладьте витинанку (за потреби можна покласти ненадовго під прес — важку книжку — або попросити дорослих випрасувати не дуже гарячою праскою) (мал. 4).

5. Зігніть картон навпіл і наклейте витинанку на картон (мал. 5).

Примітка

Якщо ваша витинанка білого кольору, картон має бути темний, якщо темного — навпаки. Також можна використати кольоровий папір.

Робота з дорослими

1. Оформіть листівку за власним бажанням.
2. Подумайте, кому ви подаруєте листівку-витинанку.
3. Продумайте текст-привітання.

Ваша вітальна листівка готова! Це буде незабутній подарунок.

Аплікаційна сюжетна витинанка

Аплікаційна сюжетна витинанка відображає певні події або явища. Це справжній витвір мистецтва. Аплікаційна сюжетна витинанка складається з декількох фігур. Вона може бути ілюстрацією до казки, вірша чи оповідання.

За допомогою ножиць і паперу можна створити витинанку, яка не тільки прикрасить оселю, а ще й буде оберегом. Тож берімося до роботи.

Зразки аплікаційних сюжетних витинанок

Робота в групі

1. Прочитайте вірш і дайте відповіді на запитання.

Гарна баба снігова,
В баби біла голова.
Очі — дві вуглинки,
Носик — із морквинки.

Та цікаво для малечі —
Нащо торба через плечі?
Просто так. Зима мине,
Сонце вигляне ясне.
Баба вирушить туди,
Де сніги і холоди.

Леонід Кухиш-Зінків

2. Чому снігова баба вирушить у дорогу, коли пригріє сонце?
3. Куди вона вирушить? Як вона це зробить?
4. Коли краще ліпити снігову бабу: у сильний мороз чи у відлигу? Поясніть, чому.
5. Чи можна ще раз зустрітися із цією самою сніговою бабою? Якщо можна, то як?

Практична робота У гостях у снігової баби

Матеріали та приладдя: білий та кольоровий папір, аркуш картону блакитного кольору (для основи), простий олівець, ножиці, клей ПВА, серветка.

Послідовність виготовлення аплікаційної витинанки

1. Виберіть елементи витинанки для виготовлення.
2. Визначте, які деталі треба вирізувати симетричним вирізуванням, а які — ні.
3. Доберіть папір потрібного кольору (колір за бажанням). Витинанка може бути різнокольоровою або одного кольору — білого чи якогось іншого.
4. Спочатку виготовте деталі симетричним вирізуванням. Зігніть папір навпіл. Намалуйте ескізи деталей і виріжте їх. Виконуючи ескіз, урахуйте, яка частина малюнка буде тлом чи простором (цю частину треба вирізати й видалити). Ще раз ретельно перевірте зображення, за потреби виправте похибки й тільки після цього вирізуйте.

5. Виготовте силуети звірів і снігової баби. Для цього на папері потрібного кольору намалуйте ескізи звірят і снігової баби. Виріжте їх по черзі.

6. Перевірте, чи всі елементи вирізані. Розмістіть деталі на картоні (легенько поставте простим олівцем позначки).

7. Змастіть картон клеєм і приклейте деталі витинанки. Спершу приклейте найбільші деталі витинанки. Серветкою заберіть зайвий клей.

8. Перевірте правильність наклеювання деталей витинанки. Зачекайте, доки висохне клей.

Запитання та завдання

1. З яким видом народного декоративного мистецтва ви продовжили ознайомлюватися?
2. З якою метою створювалися витинанки?
3. Які види витинанок ви знаєте?

ОРИГАМІ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Пригадайте, яка техніка називається *орігамі*.
2. Назвіть матеріали, з яких виготовляють вироби в цій техніці.
3. Які вироби можна виготовити в техніці *орігамі*?

Про техніку *орігамі* ви вже знаєте з попередніх класів. Тепер ви зможете використати набуті знання, щоб розвивати свої творчі здібності.

Батьківщиною *орігамі* вважають Японію, де було створено *орігамі*-абетку. Тут сформувалася класична школа цього мистецтва.

Це цікаво

У Японії мистецтво складання фігурок із паперу цінувалося здавна. Володіння цією технікою вважалось ознакою вишуканого смаку й доброго виховання. Зможні батьки наймали для своїх дітей учителів із паперової пластики. Упродовж століть секрети складання різних фігурок із паперу передавалися з поління в покоління.

Мистецтво *орігамі* набуло популярності й у нашій країні. Щороку проводиться всеукраїнська виставка «Мистецтво *орігамі*», у якій беруть участь діти з різних міст нашої держави.

Зразки виробів, виготовлених у техніці оригамі

Опанувавши секрети цієї техніки, ви також зможете надсилати свої вироби на конкурси та виставки.

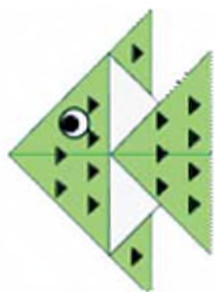
Для складання виробів бажано придбати готовий набір кольорового паперу для оригамі. Зазвичай такий папір — кольоровий з обох боків. Можна використати також односторонній кольоровий або папір із візерунком.

Готові вироби оздоблюють різними матеріалами — лелітками, бісером, тканиною, гудзиками та нитками.

Розгляньте малюнки. Ці чудові фігурки зроблені з паперу.
Виберіть для виготовлення виріб, який вам сподобався.

Журавлик

Рибка

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Біля нашої криниці
Приземлилась диво-птиця.
Дістає усім вона
Прохолодну воду з дна.

2. Про яку диво-птицю йдеться в загадці?
3. Чи бачили ви таку диво-птицю?

Практична робота

Журавлик

Матеріали та приладдя: аркуш паперу для орігамі, простий олівець, стека, лінійка, гумка.

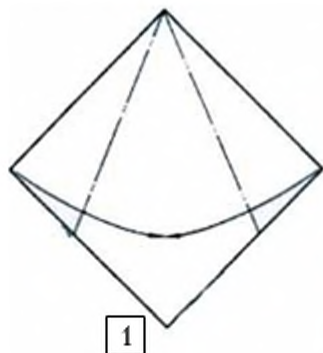
Будьте уважні!

Розгляньте схеми (мал. 1–6). Пригадайте, що означають зображені на них стрілки. При виготовленні виробів, дотримуйтеся послідовності операцій. Пам'ятайте про правила безпеки праці.

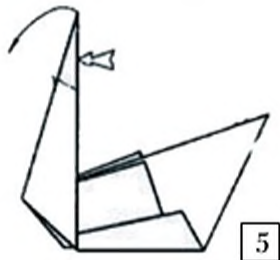
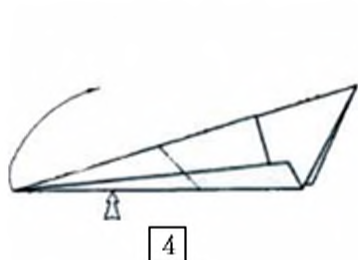

Послідовність виготовлення журавлика

1. Візьміть аркуш кольорового паперу (колір оберіть самостійно або разом з учителем). Олівцем або стекою позначте на аркуші лінії (мал. 1).
2. Зігніть папір, як указують стрілки.
3. Акуратно позначте лінії згину (мал. 2, 3). Зігніть папір по цих лініях.

4. Гострий кут складеного аркуша буде головою журавлика. Ледь помітно позначте лінію згину ший (мал. 4). Зігніть папір за стрілками.
5. Позначте лінію голови. Зігніть папір, сформувавши голову журавлика (мал. 5).

6. Відігніть у різні боки за стрілками деталі на тулубі журавлика (мал. 6).

У вас вийшов чудовий паперовий журавлик (мал. 7)!

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Має хвіст, та не літає,
має рот — не розмовляє.
Можеш вудкою спіймати
і загадку відгадати.

2. Для яких тварин характерний такий спосіб життя?
3. Чи доводилося вам ловити цих тварин вудкою?
4. Які різновиди цих тварин ви знаєте? Які з них мешкають у водоймах вашої місцевості?

Практична робота

Рибка

Матеріали та приладдя: папір для оригамі (колір за бажанням), простий олівець, стека, лінійка, гумка, клей ПВА, 2 намістини темного кольору.

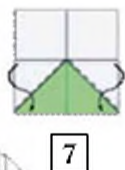
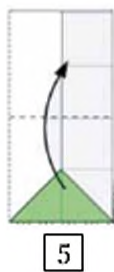
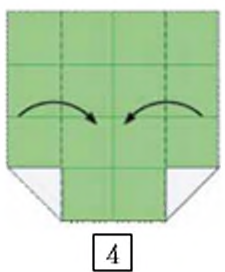
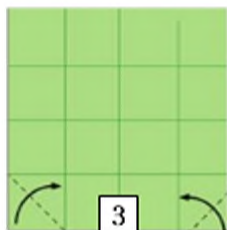
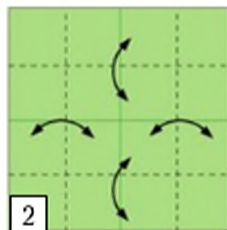
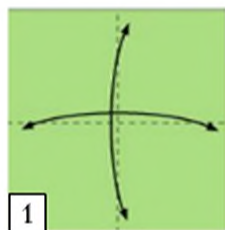
Послідовність виготовлення рибки

1. Порадьтеся із сусідом (сусідкою) по парті та виберіть разом колір паперу для виготовлення рибки.

2. За допомогою олівця та стеки позначте лінії на аркуші паперу (мал. 1, 2).

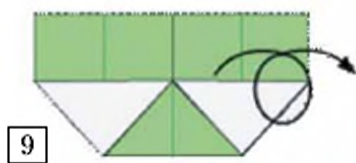
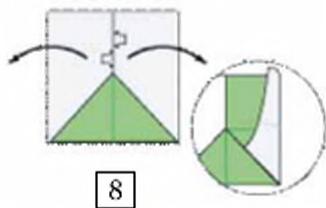
3. Зігніть папір за стрілками, як показано на мал. 3, 4.

4. Зігніть отриманий прямокутник навпіл (мал. 5). Потім зігніть його ще раз навпіл, щоб вийшов квадрат (мал. 6).

5. Уважно розгляньте мал. 7. Зігніть кутики квадрата так, як показано на малюнку.

6. Послідовно виконайте дії, зображені стрілками на мал. 8–14.

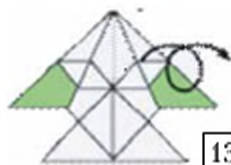
10

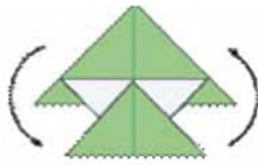
11

12

13

14

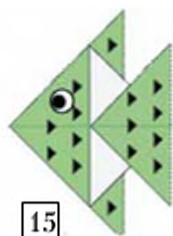

Робота в парі

Порадьтеся із сусідом (сусідкою) по парті, якими матеріалами краще оздобити вашу рибку — лелітками чи бісером. Можна використати лелітки й бісер одночасно.

Оздоблюйте рибку разом. Визначте, хто наноситиме на рибку клей, а хто прикладатиме оздоблювальні матеріали. Спочатку прикрасьте одну рибку, а потім іншу.

Визначте місце для очей. Нанесіть на це місце пензликом клей ПВА, а тоді приклейте намистинки. Позначте простим олівцем місце, де будуть наклеєні лелітки чи бісер. Нанесіть пензликом акуратно клей і приклейте оздоблення. Зачекайте, доки висохне клей.

15

Робота з дорослими

Якщо вам сподобалося складати з паперу іграшки, ви можете зробити разом із батьками «Жабку із секретом». А секрет її полягає ось у чому: якщо натиснути на жабку пальцем, вона стрибне.

Жабка із секретом

Матеріали та приладдя: папір для оригамі зеленого кольору, простий олівець, стека, лінійка, гумка, клей ПВА, 2 намистини темного кольору.

Послідовність виготовлення жабки

Послідовність операцій зображена на мал. 1–15.

1

2

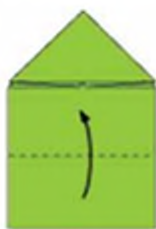
3

4

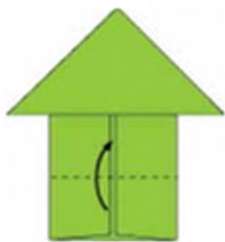
5

6

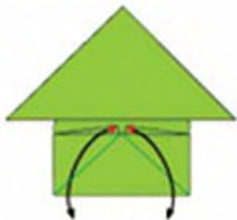
7

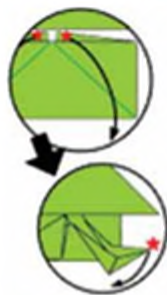
8

9

10

11

12

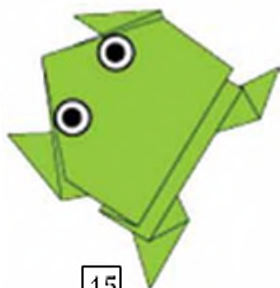
13

14

15

Позначте олівцем, де в жабки будуть очі. Приклейте намистини клеєм ПВА. За бажанням можна оздобити жабку бісером зеленого кольору.

Запитання та завдання

1. Яка країна є батьківщиною оригамі?
2. Чи популярне в Україні мистецтво оригамі?
3. Якими матеріалами можна оздоблювати вироби, виготовлені в техніці оригамі?
4. Разом із дорослими пофантазуйте й складіть казку про журавлика, рибку й жабку. Розкажіть свою казку друзям.

ВИГОТОВЛЕННЯ ШТУЧНИХ КВІТІВ ОБ'ЄМНОЇ ФОРМИ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Чи можна бездумно зривати рослини?
2. Чи можна виготовити штучні квіти власноруч?
3. Які техніки використовують для виготовлення квітів?
4. З яких матеріалів можна зробити квіти?

Квіти — краса нашої планети. Краса живої природи надихає нас на створення штучних квітів. Вишукані троянди й лілеї, скромні ромашки й кульбаби не тільки прикрасять оселю, одяг, зачіску, а й подарують святковий настрій. Виготовлені власноруч квіти виявляють індивідуальність майстра.

Це цікаво

Щороку поповнюється перелік рослин, які зникають, бо люди зривають їх заради гарного цвіту. Зірвані квіти швидко зів'януть, а на стеблі вони ще довго милували б око. У лісі, на лузі не варто зривати квіти для букетів, для цього є спеціально вирощені квіти.

Робота в групі

1. Прочитайте вірш і дайте відповіді на запитання.

Вам у походи ходити
І мандрувать, любі діти!

Вмійте ж природу любити,
Кожній стеблинці радіти.
Оберігайте повсюди
Шлях і стежиночку в гаї,
Все те окрасою буде
Нашого рідного краю.

Петро Сиченко

2. Чому автор звертається саме до дітей?
3. До чого закликає автор дітей? Як ви думаєте, чому він про це просить?
4. Як потрібно ставитися до природи? Поясніть, чому.

Для виготовлення штучних квітів використовують різноманітні матеріали. Розгляньте малюнки, на яких зображені квіти, виготовлені з тканини, зі стрічок, бісеру та сілєтені гачком.

Зразки штучних квітів

Пропонуємо вам зробити штучні квіти з гофрованого паперу. Розгляньте малюнок. На ньому зображені штучні квіти — крокус і тюльпани. Яка квітка вам сподобалася більше? Яка квітка краще пасуватиме до інтер'єру вашої оселі? Виберіть, яку квітку ви робитимете.

Крокус

Тюльпани

Робота в групі

1. Відгадайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Тане сніжок, зеленіє лужок, день прибуває — коли це буває?

2. Чому тане сніг?
3. Як ви розумієте вислів *день прибуває*?

Практична робота

Провісники весни

Матеріали та приладдя: різнокольоровий гофрований папір (кольори за бажанням), простий олівець, ножиці, клей ПВА, лінійка, гумка, маленька дерев'яна паличка-барбекю.

Це цікаво

Шафран, або **крокус**, — багаторічна гірська рослина родини півникових. Існує понад 70 видів цієї рослини. Ростуть крокуси переважно в Середземномор'ї. Із цієї рослини виготовляють дуже цінну приправу — шафран, а також жовтий барвник.

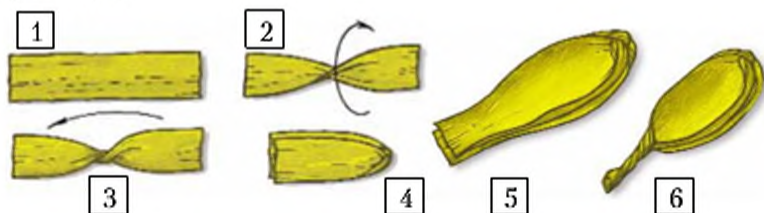
Послідовність виготовлення квітки крокусу

1. Відріжте смужку гофрованого паперу (колір за бажанням) завширшки 4 см і завдовжки 15 см (мал. 1).

2. За допомогою лінійки визначте середину смужки й позначте її легенько олівцем. Скрутіть смужку двічі (мал. 2, 3).

3. Складіть смужку навпіл (мал. 4), у вас вийшла пелюстка. Виготовте так само 6 пелюсток одного кольору.

4. Скрутіть кінці пелюстки, щоб сформувати заглибину (мал. 5, 6).

5. Відріжте смужку зеленого паперу завширшки 4 см і завдовжки 40 см. Зігніть смужку вздовж навпіл.

6. Нанесіть клей на гострий кінець палички. Обгорніть його смужкою й потримайте 2–3 секунди пальцями, доки підсохне клей. Акуратно обгорніть паличку, прокручуючи її (мал. 7). Відірвіть зайвий папір. Змастіть паличку клеєм і ще раз обгорніть її смужкою паперу. Притисніть кінець смужки й почекайте, доки висохне клей.

7. Змастіть гострий кінець палички клеєм. Сформуйте квітку з пелюсток, приєднуючи їх одну до одної. Притримуйте пелюстки й за потреби намащуйте клей (мал. 8).

8. Нанесіть на пелюстки клей у місці з'єднання з паличкою. Ще раз обгорніть паличку смужкою зеленого кольору разом із пелюстками, утворюючи чашолистик (мал. 9). Використайте для цього попередньо підготовлену смужку, яка залишилася від обгортання палички. Зафіксуйте кінець смужки й залишіть виріб для висихання клею.

9. Виготовте необхідну кількість квіток. З аркуша паперу зеленого кольору ви можете зробити листочки (за власним задумом). Сформуйте букет і поставте його у вазу.

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Я гордо голову тримаю,
І перед вітром не схиляю,
Я жовтий, білий, полум'яний
І, наче яблуко, рум'яний.
В саду я квітну навесні.
Скажи, яке ім'я мені?

2. Про яку квітку йдеться в загадці?
3. Чи бачили ви цю квітку? Якого кольору вона буває?
4. Чи росте ця рослина в дикій природі?
5. Чому цю квітку називають *господарем клумби*?

Матеріали та приладдя: різнокольоровий двосторонній папір для оригамі (кольори за бажанням), аркуш паперу для оригамі зеленого кольору, простий олівець, ножиці, клей ПВА, лінійка, гумка.

Це цікаво

Тюльпан — багаторічна цибуль-на рослина, завезена до Європи з Азії. Це одна з основних культур промислового садівництва. Відомо понад 6 тис. сортів тюльпана, що відрізняються часом цвітіння, кольором й розміром. Найбільший постачальник тюльпанів у світі — Нідерланди.

Послідовність виготовлення квітки тюльпана

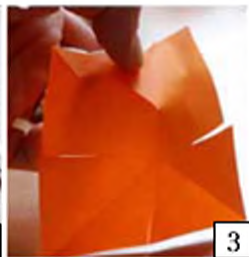
1. Візьміть аркуш паперу того кольору, з якого ви будете виготовляти квітку тюльпана. Накресліть на ньому квадрат 9 x 9 см. Виріжте його й зігніть навпіл уздовж, уперек та по діагоналі.
2. Надріжте папір, не дорізаючи до середини 2 см. Виконайте 4 таких надрізи (мал. 1, 2).
3. Змастіть клеєм, а тоді з'єднайте надрізані кінці (мал. 3–6). Притисніть пальцями місце склеювання й зачекайте, доки висохне клей. Так само склейте папір у місцях усіх надрізів.

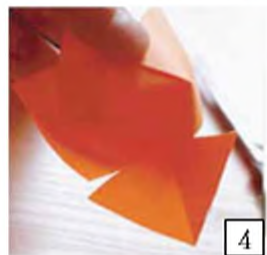
1

2

3

4. Від аркуша зеленого паперу відріжте по всій довжині смужку завширшки 12 см. Змастіть клеєм довший край смужки. Скрутіть її в бік клею, закривши стик (мал. 7). У вас вийшла трубочка, яка буде стеблом. Притисніть пальцями місце склеювання та трохи потримайте, щоб підсох клей (мал. 8).

5. Зробіть на трубочці з одного боку 5–6 надрізів завдовжки 1 см. Відігніть надрізаний папір у різні боки (мал. 9, 10).

6. Змастіть клеєм папір у місцях надрізів. Прикладіть квітку тюльпана до трубочки (мал. 11, 12). Притисніть квітку й зачекайте, доки висохне клей.

У вас вийшов чудовий тюльпан. Ви можете виготовити декілька таких тюльпанів і сформувати з них букет, який прикрасить вашу оселю.

Готуємось до привітань

Сучасні листівки дуже яскраві й розраховані на будь-який смак. Проте значно цікавіше зробити листівку власноруч. Та й цінується така листівка більше. Виготовлення листівки — це безмежне поле для фантазії та творчості. Можна використати різні матеріали: картон, кольоровий папір, лелітки, сплетені гачком елементи, бісер, тканину, стрічки, тасьму, мереживо, пластилін, гудзики, пір'я тощо.

Розгляньте малюнки, на яких зображені листівки, оздоблені тканиною, папером і лелітками, сплетеними гачком елементами й нитками, мереживом і лелітками.

Зразки саморобних листівок

Зразки саморобних листівок

Це цікаво

Хто й коли зробив першу листівку, достеменно не відомо. За однією з версій, перша різдвяна листівка з'явилася в Англії в 1794 р. Художник Добсон надіслав своєму другові картинку із зображенням родини довкола ялинки, на якій написав привітання. Другові таке привітання дуже сподобалося, і вже наступного року Добсон намалював декілька таких картинок і розіслав їх своїм знайомим. Минуло небагато часу, і знайшовся підприємець, який налагодив продаж мальованих вітальних карток.

Виготовляючи листівку власноруч, людина вкладає в неї тепло своєї душі. Зробити таку листівку доволі просто. Давайте спробуємо!

Робота в парі

1. Поміркуйте, кого ви хотіли б привітати. З яким святом?
2. Продумайте текст привітання, обговоріть його із сусідом (сусідкою) по парті.

Практична робота

Вітальна листівка

Матеріали та приладдя: аркуш картону (колір за бажанням), гофрований папір рожевого й зеленого кольорів, лелітки та бісер (колір за бажанням), простий олівець, стека, лінійка, гумка, клей ПВА, зубочистка.

Послідовність виготовлення листівки

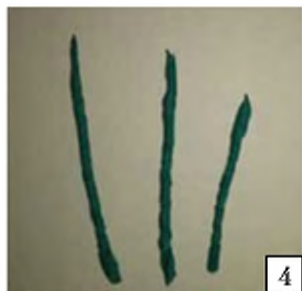
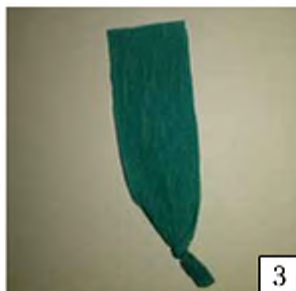
1. За допомогою лінійки визначте середину аркуша картону, позначте її олівцем із зворотного боку. Зігніть картон навпіл (обережно проведіть по згині, щоб не утворилися заломы й тріщини).

2. На лицьовому боці листівки виконайте ескіз малюнка (мал. 1).

3. *Виготовлення квітів:* від аркуша рожевого паперу відріжте 3 смужки завширшки 3 см і завдовжки 6 см. Складіть смужку вздовж гармошкою, стисніть її пальцями (мал. 2).

Сформуйте так само 3 квітки.

4. *Виготовлення стебла:* від аркуша зеленого паперу відріжте 3 смужки: перша завдовжки 14 см і завширшки 2 см; друга — 12 x 2 см; третя — 9 x 2 см. Зігніть їх уздовж навпіл (мал. 3) і скрутіть за годинниковою стрілкою (мал. 4).

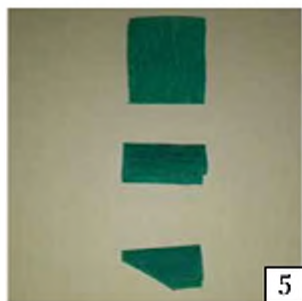

5. Виготовте із зеленого паперу листочки за власним ескізом.

6. *Виготовлення чашолистика:* з аркуша зеленого паперу виріжте 3 квадрати розміром 2,5 x 2,5 см. Складіть їх навпіл і зріжте кутик (мал. 5).

7. *Виготовлення трави:* із зеленого паперу виріжте прямокутник розміром 15 x 10 см. Проведіть олівцем навкоси хвилясту лінію. Відріжте верхню частину смужки (мал. 6).

8. Змастіть клеєм листівку в тих місцях, де будуть розміщені квіти. Спочатку приклейте листочки (мал. 7). Потім приклейте квіти, стискаючи пальцями нижню частину смужки. Притисніть квітку до картону пальцями й зачекайте, доки висохне клей (мал. 8).

9. Змастіть клеєм листівку в тих місцях, де будуть стебла. За допомогою зубочистки приклейте стебла так, щоб вони закривали зрізи листочків (мал. 9).

10. Приклейте чашолистки так, щоб вони закривали нижню частину квітки й частину стебла (мал. 10).

11. Змастіть клеєм нижню частину листівки. Приклейте смужку паперу (траву) так, щоб вона трохи закривала стебла (мал. 11). Зачекайте, доки висохне клей.

12. Прикрасьте листівку бісером і лелітками.

13. Напишіть у листівці привітання зі святом. Ваша листівка готова! Можете її подарувати.

Робота з дорослими

Якщо вам сподобалося робити квіти, ви можете вдома, разом із дорослими, виготовити оригінальний солодкий букет. Таким букетом можна привітати зі святом родичів, друзів чи знайомих.

Насамперед вирішіть, для кого саме ви робитимете цей букет. Чим ця людина для вас дорога? Працюйте з хорошим настроєм — і ваша робота подарує людині радість.

Солодкий букет

Матеріали та приладдя: гофрований папір будь-якого кольору для квітів і папір зеленого кольору для стебла, клей ПВА, 5 цукерок конусної форми (краще в темних обгортках), великі палички-барбекю (5 шт.), декоративна сітка або папір, декоративна стрічка для оформлення букетів.

Послідовність виготовлення букета

1. Відріжте 5 смужок кольорового паперу завдовжки 60 см і завширшки 8 см.

2. Відріжте 5 смужок зеленого кольору завширшки 3 см і завдовжки 45 см.

3. Акуратно змастіть клеєм гострий кінець палички. Приклейте до палички цукерку (в обгортці). Притискайте цукерку так, щоб не проколоти її (мал. 1). Потримайте пальцями місце склеювання, доки висохне клей.

4. Змастіть клеєм паличку нижче обгортки цукерки й притисніть кінець кольорової смужки (мал. 2). Зачекайте, доки висохне клей.

5. Обгорніть смужкою паперу цукерку, формуючи квітку. Закріпіть клеєм кінець смужки (мал. 3). Зачекайте, доки висохне клей.

6. Змастіть клеєм паличку та нижній край пелюстки. Притисніть до пелюстки смужку зеленого кольору. Прокручуючи паличку, обгорніть її смужкою зеленого кольору. Обгортайте паличку смужкою навкоси (мал. 4). Зафіксуйте клеєм кінець смужки (мал. 5).

7. Виготовте так само 5 квіток. За бажанням можна зробити ще й листочки за власним задумом.

8. Сформуйте квіти в букет, обгорніть його декоративною сіткою або подарунковим папером.

9. Перев'яжіть букет декоративною стрічкою.

Ваш солодкий букет готовий! Це буде оригінальний і незабутній подарунок.

Запитання та завдання

1. Для чого виготовляють штучні квіти?
2. З яких матеріалів можна зробити квіти?
3. Які квіти можна виготовити власноруч?
4. Які матеріали використовують для виготовлення листівок?
5. Чому листівки, зроблені власноруч, цінуються більше за придбані в магазині?

КОЛАЖ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Для чого люди прикрашають свої оселі?
2. Чи доводилося вам виготовляти власноруч вироби для оздоблення оселі? Які матеріали ви використовували?

У давні часи все в людській оселі було виготовлено власноруч. Не тільки меблі, а й усе домашнє начиння. А на свята люди прикрашали свої оселі.

У сучасних оселях більшість побутових речей придбано в магазині. Проте й за швидкого ритму життя можна навчитися прикрашати кімнату власноруч. Для виготовлення прикрас використовують різноманітні матеріали: старі газети, серветки, деревину, шкіру, тканину, пластмасу, каміня, мушлі, хутро, пір'я, природні матеріали, бісер, делітки, стрічки тощо. Розмаїття матеріалів допомагає створювати оригінальні вироби. Така техніка виготовлення

Зразки колажів

Зразки колажів

виробів, коли на певну основу наклеюють різні за кольором і фактурою матеріали, називається *колаж*.

Це цікаво

Фотоколаж — довільне поєднання різних стилів в одній картині чи фотографії.

Відеоколаж — відеоряд, зібраний із невеликих епізодів з одного або кількох кінофільмів, часом із додаванням фотозображень і текстової інформації.

Колаж у музиці — особлива форма використання композитором у своєму творі фрагментів іншого твору — чужого або власного, написаного раніше.

Робити колажі непросто, але дуже цікаво. У техніці колаж можна виготовити картини, листівки, вази тощо. Це чудовий спосіб оживити інтер'єр. Оригінальний колаж підкреслює індивідуальність господаря.

Інтер'єр — архітектурно й художньо оформлений внутрішній простір помешкання.

Для того щоб ваша оселя була затишною, пропонуємо навчитися робити прикраси в техніці колаж. Виготовляючи прикраси, ви не лише опануєте нові техніки, а й цікаво та з користю проведете час!

Розгляньте малюнки й виберіть для виготовлення колаж, який найкраще пасуватиме до інтер'єру вашої оселі.

«Осінні барви»

«Спогади про літо»

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Чарівниця в ліс прийшла,
Пензлик, фарби принесла.
У діброві та садочку
стали жовтими листочки.

2. Про яку чарівницю йдеться в загадці?
3. Фарбу якого кольору принесла чарівниця?
4. Розгляньте колаж «Осінні барви». Чи присутній на картині колір, який принесла чарівниця?

Практична робота

«Осінні барви»

Матеріали та приладдя: картон світлого кольору (для основи), картон для виготовлення деталей аплікації, нитки для плетіння помаранчевого, жовтого й коричневого кольорів, гофрований папір жовтого й помаранчевого кольорів, золотистий і чорний бісер, золотисті лелітки, ножиці, олівець бежевого кольору, простий олівець, гумка, зубочистка, клей ПВА.

Послідовність виготовлення колажу

1. На світлому картоні виконайте ескіз майбутньої картини (мал. 1). Поділіть аркуш картону на дві частини (нижня частина трохи менша за верхню). Зафарбуйте зеленим олівцем нижню частину та блакитним олівцем верхню частину картини.

2. На картоні намалюйте деталі аплікації та позначте їх цифрами 1, 2, 3, 4, 5. Виріжте деталі (мал. 2). Розкладіть шаблони аплікації на ескізі. Перевірте, чи всі шаблони виготовлені правильно (мал. 3). Цифрою 1 на аплікації позначений пташиний ключ (для цієї деталі шаблон не потрібен).

Наклейте деталі на картон, починаючи з деталі 1 (птахи) (мал. 4).

3. *Оздоблення деталі 1.* Нанесіть на картон тонкою лінією клей у тих місцях, де будуть розміщені птахи. Наклейте бісер за допомогою зубочистки.

4. *Оздоблення деталі 2*

— На виворітному боці картону відповідного кольору обведіть шаблони деталей 2, 3, 4, 5. Виріжте деталі й наклейте їх на основу (мал. 5).

— Поріжте коричневі нитки на шматки завдовжки 5–10 см. Нанесіть клей тонкою лінією в тих місцях, де

буде розміщена нитка. Приклейте нитку за допомогою зубочистки. Зайві нитки обріжте (мал. 6).

— Нанесіть клей крапочками в тих місцях, де будуть розміщені лелітки. Користуючись зубочисткою, розмістіть лелітки й бісер у потрібних місцях (мал. 7, 8).

5. Оздоблення деталі 3

— Поріжте коричневі нитки на шматки завдовжки 3 см. Змастіть клеєм стовбур деталі та приклейте нитки (мал. 9).

— На деталі 3 намалюйте простим олівцем лінії наклеювання ниток. Нанесіть клей і наклейте жовті й помаранчеві нитки (мал. 10, 11).

— Нанесіть клей на деталь там, де немає ниток. Наклейте бісер золотистого кольору (мал. 12).

9

10

11

12

6. Оздоблення деталей 4 та 5

— Із гофрованого паперу жовтого й помаранчевого кольорів виріжте необхідну кількість листочків (кількість відповідно до мал. 14).

— Поріжте коричневі нитки на шматки завдовжки 14 см. Змастіть клеєм стовбур, наклейте нитки. Користуйтеся зубочисткою та ножицями (мал. 13).

— Листочки наклеюйте на крону дерева по одному, постійно підмащуючи клеєм. Починайте клеїти листочки від краю крони дерева. Останній наклеєний листочок буде в центрі крони. Наклеюйте по черзі листочки жовтого й помаранчевого кольорів (мал. 14, 15).

7. Нанесіть клей мазками на картон (основу) у тих місцях, де буде розміщена трава. Підготуйте відрізки ниток різного кольору завдовжки 1 см. Наклейте їх на картину (мал. 16).

8. Перевірте, чи правильно наклеєні всі деталі. Зачекайте, доки висохне клей. Ваш колаж готовий!

Робота в парі

Поміркуйте, що можна зробити із залишків матеріалів, які ви не використали для виготовлення колажу.

Робота з дорослими

1. На зворотному боці картини приклейте петлю для кріплення на стіну.
2. Уставте картину в рамку.
3. Колаж готовий! Холодними зимовими вечорами картина нагадуватиме вам про золоту осінь.
4. Повісьте картину на стіну.

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Через море, океан,
В сильний шторм чи ураган
Впевнено вперед прямує,
А на ньому люд мандрує.

2. Розгляньте колаж на с. 51. Яка погода зображена на картині? Які кольори переважають на ній?
3. Чому колаж називається «Спогади про літо»?

Практична робота

«Спогади про літо»

Матеріали та приладдя: картон блакитного кольору, 3 клапті тканини розміром 10 x 8 см (колір відповідно до малюнка), 15 бісерин білого бісеру, нитки для плетіння жовтого й коричневого кольорів, аркуш паперу жовтого кольору, 20 см білої тасьми «в'юнок», 2 ватних диски, ножиці, синій і блакитний олівці, простий олівець, гумка, зубочистка, клей ПВА.

Послідовність виготовлення колажу

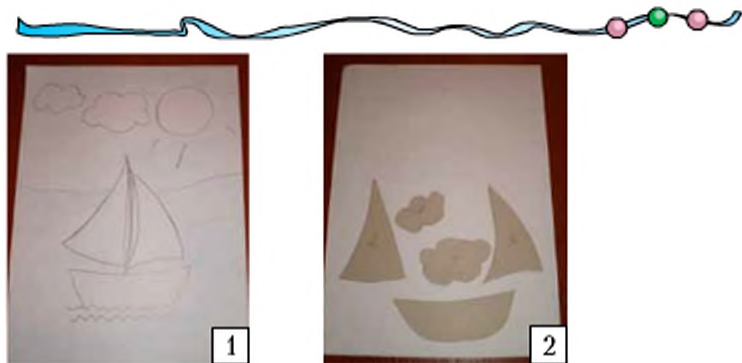
1. На аркуші картону намалюйте ескіз картини (мал. 1). Поділіть картину на дві частини, причому нижня частина має бути трохи менша за верхню. Зафарбуйте нижню частину картини олівцем синього кольору. Це буде вода. Намалюйте темні лінії (хвилі). Верхню частину зафарбуйте блакитним кольором.

2. На картоні намалюйте деталі аплікації та позначте їх цифрами 1, 2, 3, 4, 5. Виріжте деталі. Це будуть шаблони деталей аплікації (мал. 2). Для сонечка шаблон не потрібен.

3. На картоні намалюйте вітрила, човен, 2 хмаринки й сонечко. Виріжте деталі.

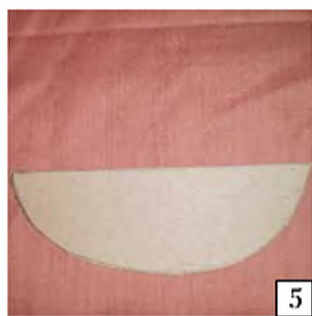
4. Розкладіть виготовлені шаблони на розфарбованому картоні-основі.

5. Простим олівцем позначте лінію між вітрилами, де буде розміщена щогла човна.

6. Роздвіться клашті тканини. Визначте, які елементи з якого шматка ви виготовлятимете. На виворітному боці тканини розкладіть виготовлені шаблони деталей, обведіть їх. Виріжте по черзі деталі аплікації (мал. 3–5).

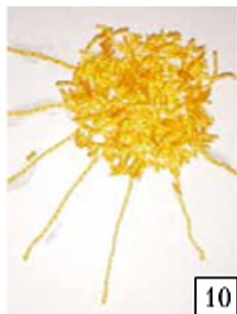
7. Підготуйте 3 відрізки коричневої нитки завдовжки 11 см. Нанесіть клей на картон по проведеній лінії та наклейте нитки (мал. 6).

8. Змастіть клеєм деталь човна з виворітного боку. Приклейте човен, накриваючи наклеєні нитки (мал. 7). Змастіть клеєм вітрила з виворітного боку деталей. Наклейте вітрила на картон (мал. 8).

9. Намалуйте на картоні сонечко.

10. Підготуйте 8 відрізків жовтої нитки завдовжки 3 см. Нанесіть клей тонкими лініями від сонечка й наклейте промені (мал. 9). Нанесіть клей по краю сонечка, поріжте жовті нитки на маленькі шматочки. Насипте їх на площу сонечка (мал. 10).

11. Візьміть тасьму, прикладіть її до нижньої частини човна й відріжте смужку потрібної довжини (мал. 11). Таких смужок має бути дві.

12. Проведіть клеєм горизонтальну лінію та наклейте один відрізок тасьми. Потім проведіть поряд ще одну лінію, частково покриваючи вже наклеєну тасьму. Наклейте другий відрізок тасьми (мал. 12).

13. Покладіть шаблон хмаринок на ватні диски й обведіть їх простим олівцем. Виріжте хмаринки. Нанесіть клей на картон

у тих місцях, де будуть розміщені хмаринки. Приклейте їх. Нанесіть клей цяточками на хмаринки та наклейте на них білий бісер (мал. 13).

14. Перевірте, чи правильно наклеєні деталі. Зачекайте, доки висохне клей (мал. 14).

Робота з дорослими

1. На зворотному боці картини приклейте петлю для кріплення на стіні.
2. Уставте картину в рамку.
3. Пригадайте історії, які з вами трапилися під час літнього відпочинку.

Ваша картина готова! Вона милуватиме око й даруватиме гарний настрій.

Запитання та завдання

1. Що таке *колаж*?
2. Які матеріали використовують для виготовлення колажів?
3. Які вироби можна виготовити в техніці колаж?
4. Поміркуйте, що можна зробити з матеріалів, які у вас залишилися.

РОБОТА З ПЛАСТИЛІНОМ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які вироби з пластиліну ви виготовляли?
2. Як називають вид образотворчого мистецтва, що створює об'ємні зображення?
3. Що таке *скульптура*?

Усе, що нас оточує, можна зобразити за допомогою об'єму. Цією роботою займаються скульптори.

Скульптура — вид образотворчого мистецтва, характерною особливістю якого є форма, об'єм.

Скульптури бувають великі й маленькі. Маленьку скульптуру можна поставити на полицю або на стіл, а велику розмістити в парку, на вулиці, на стіні будинку. Під час виготовлення об'ємних виробів застосовують такі прийоми ліплення, як скочування, розкочування, сілющування, удавлювання й відтягування.

Це цікаво

Перші невеликі зображення людей і тварин (статуетки) були виготовлені з глини дуже давно. Спочатку вони призначалися для магічних ритуалів, які мали допомагати в полюванні або захищати від злих сил. Із часом невеликі фігурки перетворилися на іграшки. Також різними статуетками почали прикрашати оселі.

Ліпити надзвичайно цікаво! На малюнку світ виглядає плоским, а скульптурний твір багатовимірний. Із пластиліну можна виготовити найрізноманітніші об'ємні вироби. Пластилінові фігурки — це зроблені власноруч іграшки.

Ви також зможете зробити такі пластилінові іграшки. Це зовсім нескладно.

Зразки пластилінових іграшок

Для виготовлення об'ємних виробів із пластиліну вам знадобляться стеки, дощечка, формочки для вирізування, гладкі й рельєфні качалки та інші інструменти.

Стеки

Дощечка

Форми для вирізування

Качалки

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Має метрів п'ять на зріст,
Довгі ноги, плями, хвіст.
Коли шию витягає,
Верховіть дерев сягає.

2. Про яку тварину йдеться в загадці? Де вона живе?
3. Чому в цієї тварини довга шия?
4. Чи доводилося вам бачити цю тварину? Де саме?

Практична робота

Гостя з далеких країв

Матеріали та приладдя: пластилін помаранчевого, коричневого, чорного та білого кольорів; стеки, дощечка, дерев'яна паличка-барбекю, ножиці або ніж для пластиліну.

Послідовність виготовлення жирафи

1. Відріжте 6 маленьких шматків пластиліну помаранчевого кольору й один більший. Зробіть із менших шматків кульки для виготовлення ніг, а з більшого шматка скачайте кульку для тулуба. Ще з одного шматка пластиліну сформуйте шию, з іншого — хвіст (мал. 1).

2. Шматок пластиліну для шиї покладіть на дощечку і трохи притисніть. На середину шиї (уздовж) покладіть дерев'яну зубочистку (мал. 2). Загорніть край пластиліну. Сформуйте шию (кінці зубочистки мають стирчати з обох боків).

3. З'єднайте шию з тулубом. У нижній частині шії зробіть плавний перехід до тулуба (мал. 3).

4. Приліпите до тулуба ноги, у місцях з'єднання витягуйте пластилін для оформлення плавного переходу (мал. 4).

5. Підготуйте деталі для формування голови (мал. 5).

6. З'єднайте голову з шиєю, виконуючи плавний перехід. Приліпите до голови рижки, очі, ніздрі й вуха (мал. 6).

7. Із коричневого пластиліну ви можете скачати маленькі кульки. Притиснувши, сформуєте з них плями. Приліпите їх доволіно на фігурку жирафи.

Жирафа готова! Помістіть виріб на кілька хвилин у холодильник, щоб пластилін застиг і зберіг форму.

Робота в групі

1. Прочитайте вірш і дайте відповіді на запитання.

Ослисько хвалиться індику:
— Я маю голову велику!
Індик у відповідь: — Овва!
Велика й справді голова...
Гусак сказав: — Додати можна:
Вона велика, та порожня!

Грицько Бойко

2. Про яку тварину йдеться у вірші? Які в неї звички?
3. Чи доводилося вам бачити цю тварину? Де саме?
4. Чому гусак сказав, що в осла голова порожня? Чи погоджуєтеся ви з гусаксом?

Практична робота

Добрий віслучок

Матеріали та приладдя: пластилін синього, помаранчевого, рожевого, зеленого, жовтого, чорного та білого кольорів; стеки, дощечка, зубочистка або дерев'яна паличка, ножиці або ніж для пластиліну.

Послідовність виготовлення віслучка

1. Відріжте шматок пластиліну синього кольору та сформуєте з нього тулуб тварини. Відріжте маленький шматок пластиліну, добре розкачайте і сформуєте хвіст (мал. 1).

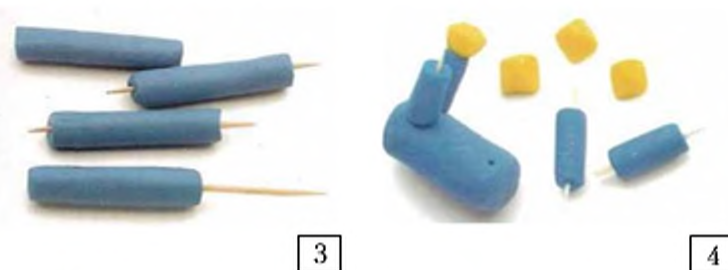
2. Відріжте від синього пластиліну 4 шматки різного розміру — для голови, шиї та вух. З більшого шматка сформуєте голову, з меншого — шию, а з найменших шматків — вуха. Із

шматочка пластиліну рожевого кольору сформуйте мордочку (мал. 2).

3. Відріжте 4 однакові шматки пластиліну синього кольору. Сформуйте з них ноги віслючка (мал. 3), так само, як ший для жирафи.

4. Відріжте 4 невеликі шматки пластиліну жовтого кольору, сформуйте з них копита. З'єднайте ноги з тулубом, приліпите до ніг копита (мал. 4).

5. Відріжте невеликий шматок пластиліну помаранчевого кольору. Добре розімніть пластилін і виліпите із нього прямокутник. Поріжте його на смужки для формування гриви віслючка. Приліпите помаранчеві смужки до шиї. Із пластиліну білого й чорного кольорів зробіть очі. Приліпите до голови вуха, мордочку й очі (мал. 5). З'єднайте ший з головою та тулубом, розтягуючи пластилін, щоб вийшов плавний перехід.

6. Із шматка пластиліну жовтого кольору зробіть довгу нешироку смужку, з якої буде виготовлена сумка (мал. 6). Загорніть край смужки так, щоб утворилися кишені. Притисніть пластилін до зовнішніх країв кишень.

7. Із пластиліну зеленого кольору сформуєте листочки (мал. 7), помістіть їх у кишені сумки. Повісьте сумку на віслучка (мал. 8).

Помістіть готовий виріб на кілька хвилин у холодильник, щоб пластилін застиг і зберіг форму.

Віслучок готовий! Тепер можна пофантазувати, як зустрілися жирафа та віслучок і що з того вийшло.

Робота в парі

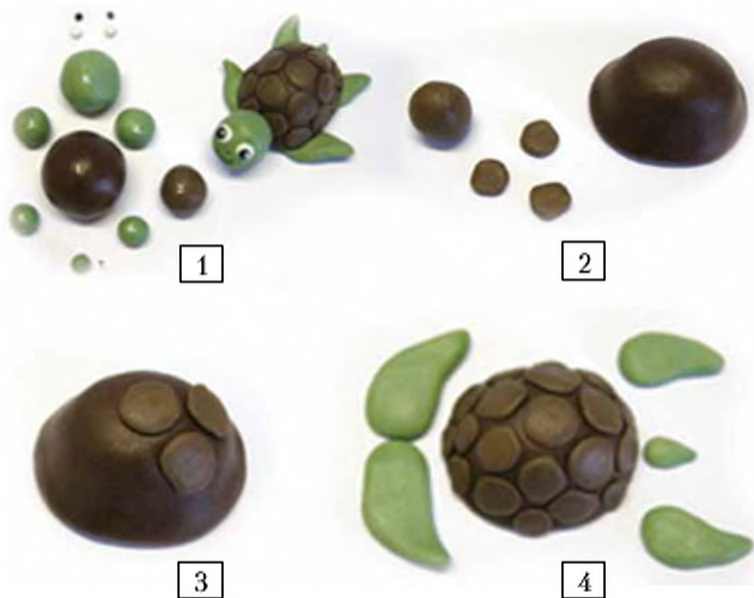
1. Разом із сусідом (сусідкою) по парті придумайте імена своїм звірятам.
2. Придумайте цікаву історію про зустріч жирафи й віслючка. Чи може випадкова зустріч перерости в міцну дружбу?
3. На перерві поділіться своєю історією з однокласниками.

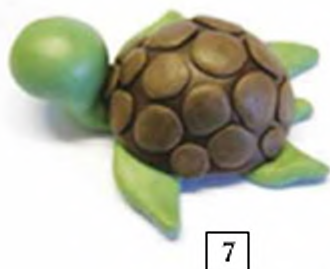
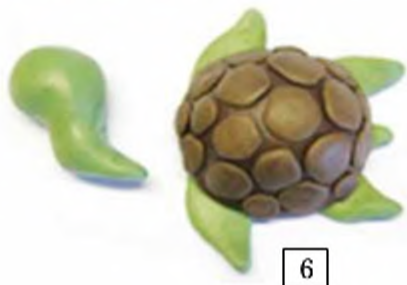

Робота з дорослими

1. Продемонструйте дорослим своїх героїв: жирафу та віслючка. Розкажіть історію про їхню зустріч, яку ви придумали разом із сусідом (сусідкою) по парті.
2. Розгляньте мал. 1–9. Зробіть черепашку разом із дорослими. Пофантазуйте, як вона зустрілася з жирафою та віслючком.
3. Розкажіть придуману історію дорослим.

Черепашка

Запитання та завдання

1. Які вироби можна виготовити з пластиліну?
2. Хто створює скульптури? З якою метою?
3. Які інструменти потрібні для виготовлення виробів із пластиліну?

БІСЕРОПЛЕТІННЯ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які вироби можна зробити з бісеру?
2. Які вироби з бісеру ви вмієте виготовляти? Хто вас цього навчив?
3. Із чого роблять бісер?
4. Чи є у вас удома вироби з бісеру? Які саме?

Дедалі популярнішими стають виготовлені власноруч прикраси й предмети інтер'єру з бісеру. Вони милують око, дарують гарний настрій, створюють затишок.

Бісер буває прозорий, блискучий, матовий, двоколірний, пастельний і яскравий. За формою бісер буває круглий, прямокутний, краплеподібний, стеклярус; за розміром — дрібний, середній і крупний.

Для виготовлення предметів інтер'єру зазвичай використовують крупний і середній бісер, а для виготовлення прикрас і вишивання — дрібний. Якість готового виробу залежить від вдалого вибору матеріалів.

Пласкі й об'ємні вироби з бісеру, виготовлені майстрами, зачаровують своєю неповторністю та красою.

Сорочка, вишита бісером

Зразки виробів із бісеру

Це цікаво

У давнину бісер дуже цінувався. У Стародавньому Китаї його можна було обміняти на чай і шовк, в Африці — на золото, рибу й слонову кістку.

В Україну кольорові намистини потрапили в одинадцятому столітті. Найчастіше вироби з бісеру виготовляли в майстернях при монастирях. Бісером прикрашали ікони та їх обрамлення (оклади).

Бісероплетіння розвиває фантазію. Опанувавши цю техніку, ви зможете самостійно створювати схеми виготовлення виробів. Бісероплетіння — це захоплення й мистецтво.

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Навесні барвиста квітка
на галювині розквітла.
Лиш поглянути хотіли,
враз знялась і полетіла.

2. Про кого йдеться у вірші?
3. Чому цю комаху порівнюють із квіткою?
4. Де ви бачили цю комаху? Коли?

Практична робота

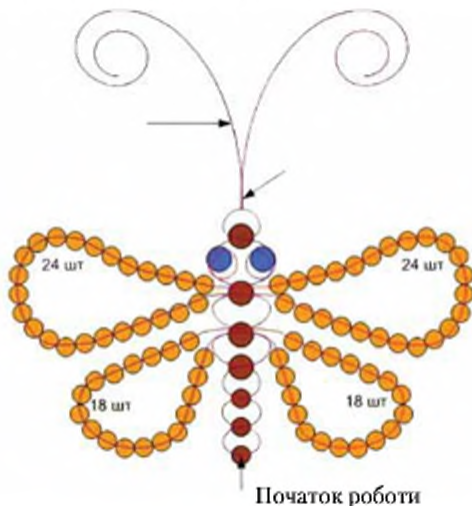
Метелик

Матеріали та приладдя: тонкий дріт, бісер жовтого кольору, намистинки бордового та блакитного кольорів, ножиці, лінійка.

Послідовність виготовлення метелика

1. Уважно розгляньте схему виготовлення метелика. Початок роботи позначений стрілкою.

2. Підготуйте відрізок дроту завдовжки 40 см. Визначте середину відрізка, зігнувши його навпіл.

3. Нанижіть на дріт 2 намистини бордового кольору й перемістіть їх на середину відрізка. Один кінець дроту протягніть в отвір однієї з намистин, затягніть дріт.

4. Нанижіть на один кінець дроту намистину бордового кольору, протягніть через неї кінці дроту назустріч один одному. Затягніть дріт. Так виконайте 5 разів.

5. На дріт із правого боку нанижіть 18 бісерин жовтого кольору й протягніть дріт у намистини бордового кольору (дріт має вийти з лівого боку). Добре затягніть дріт, формуючи нижнє праве крило.

6. Так само виконайте ліве нижнє крило (дріт має вийти з правого боку).

7. На один кінець дроту нанижіть намистину бордового кольору, протягніть крізь неї кінці дроту назустріч один одному. Затягніть кінці дроту.

8. На дріт із правого боку нанижіть 24 бісеринки жовтого кольору, протягніть дріт у намистину бордового кольору. Добре затягніть дріт, формуючи ліве верхнє крило.

9. Так само виконайте праве верхнє крило.

10. На дріт із правого боку нанижіть 2 намистини — блакитного та бордового кольорів.

11. На дріт із лівого боку нанижіть намистину блакитного кольору. Протягніть дріт крізь намистину бордового кольору. Затягніть дріт.

12. Скрутіть кінці дроту. Довжина скручування — 4 см. Розігніть кінці дроту в різні боки (для вусиків залишіть 5 см),

відріжте зайвий дріт. Намотайте кінці дроту на олівець для заокруглення.

13. Підготуйте відрізок дроту завдовжки 8 см. Протягніть його крізь бордову намистину, розміщену на голові метелика. Обкрутіть кінці дроту, утворивши петлю.

Метелик готовий! Ви можете його комусь подарувати або прикрасити ним ялинку.

Робота з дорослими

Прочитайте прислів'я. Як ви думаєте, про що в ньому йдеться?

Вовків боятися — у ліс не ходити.

Волошка

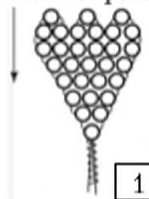

Послідовність виготовлення волошки

Разом із дорослими виготовте за схемою волошку. Початок роботи позначений стрілкою.

Послідовність виготовлення пелюсток і серцевини волошки, а також збирання (монтаж) квітки зображено на малюнках. Виготовлення пелюсток — мал. 1–17, виготовлення серцевини — мал. 18–24, збирання квітки — мал. 25–33.

Початок роботи

1

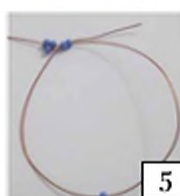
2

3

4

5

6

7

8

9

10

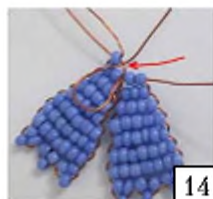
11

12

13

14

15

16

17

18

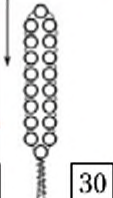
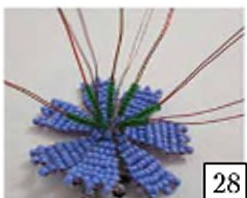
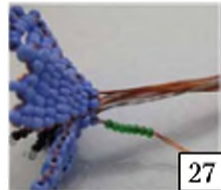
19

20

21

Запитання та завдання

1. Які вироби можна виготовити з бісеру?
2. Якого розміру буває бісер? Якої форми?
3. Який бісер використовують для виготовлення предметів інтер'єру?

РОБОТА ІЗ СУЧАСНИМИ ШТУЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які матеріали називають *штучними*?
2. Чи доводилося вам стикатися зі штучними матеріалами? Де саме?

Усі предмети, які нас оточують (будівлі, автомобілі, меблі, одяг та ін.), виготовлені з певних матеріалів.

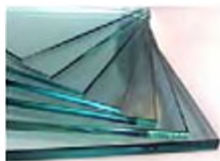
Матеріал — це речовина чи суміш речовин, первинний предмет праці, який використовують для виготовлення виробу.

Матеріали бувають природного або штучного походження. До природних матеріалів належать пісок, глина, деревина, мармур, адже їх можна знайти в природі.

Матеріали природного походження

Матеріали штучного походження — цемент, скло, папір, пластилін, поліетилен, пластик — створені людиною.

Матеріали штучного походження

У сучасному виробництві використовують як природні, так і штучні матеріали. Зі штучних виготовляють одяг, взуття, шкільне приладдя, предмети побутового вжитку тощо. Однак широке використання пластику, поліетилену, призводить до забруднення навколишнього середовища.

Як цьому зарадити? Чи можна використати порожні пластикові пляшки, старі комп'ютерні диски, пакувальний поліетилен, відпрацьовані автомобільні шини? Із цих, на перший погляд, непотрібних речей умільці роблять дитячі іграшки, оригінальні садові скульптури, предмети побутового вжитку, аксесуари, прикраси тощо.

Зразки виробів, виготовлених із використаних речей

Це цікаво

Терміни розкладання побутового сміття: фольга — понад 100 років; гумові шини — 120–140; пластикові пляшки — 180–200; алюмінієві бляшанки — 500; скло — понад 1000 років.

Як бачите, вироби з пластику, скла й гуми розкладаються віками. Ось чому важливо навчитися «давати друге життя» використаним штучним матеріалам. Виготовити оригінальні вироби зі старих речей зовсім не складно, варто лише пофантазувати й докласти трохи зусиль.

Робота в групі

1. Пригадайте мультфільм про Капітошку.
2. Які почуття викликає у вас цей герой? Чи вмів Капітошка дружити? Пригадайте, який настрій був у цього героя мультфільму.

Практична робота

Капітошка

Матеріали та приладдя: старий комп'ютерний диск, аркуш картону блакитного кольору, картон синього, білого, помаранчевого й червоного кольорів; котушкові нитки білого кольору, стрічка завдовжки 16 см, простий олівець, лінійка, гумка, клей ПВА, ножиці.

Послідовність виготовлення Капітошки

1. На зворотному боці аркуша картону блакитного кольору двічі обведіть диск. Виріжте 2 круги (мал. 1).
2. Змастіть клеєм один бік диска й наклейте картонний круг. Зачекайте, доки підсохне клей.
3. Із картону синього кольору виріжте 2 деталі — шанку для Капітошки, а з картону коричневого кольору виріжте 1 круг. Це буде помпон (мал. 2).
4. Із картону червоного кольору виріжте 2 круги діаметром 2 см, із картону помаранчевого кольору — 2 круги діаметром

2 см та 2 круги діаметром 1,5 см, із картону блакитного кольору – 4 круги діаметром 1,5 см.

5. Відріжте шматок нитки завдовжки 36 см, складіть нитку вдвоє та приклейте її між кругами червоного кольору (круги складайте один до одного зворотним боком). Відріжте шматок нитки завдовжки 30 см, складіть нитку вдвоє та приклейте її між більшими кругами помаранчевого кольору. Відріжте шматок нитки завдовжки 26 см, складіть нитку вдвоє та приклейте її до менших кругів помаранчевого кольору. Відріжте 2 шматки нитки по 22 см завдовжки, складіть нитки та приклейте по черзі до кругів блакитного кольору (мал. 3). Зачекайте, доки висохне клей.

6. Складіть стрічку навпіл і приклейте її до диска (це буде верхня частина диска з петлею).

7. До нижньої частини диска приклейте нитки з кругами, розмістивши їх так, як зображено на мал. 4. Змастіть диск клеєм і наклейте круг блакитного кольору. Зачекайте, доки висохне клей.

8. Змастіть одну деталь шапки клеєм. Приклейте її до верхньої частини диска (мал. 6). Розправте петлю, яка заклеюється деталями шапки. Приклейте помпон. Із білого паперу виріжте очі й рот Капітошки. З чорного паперу виріжте зіниці очей (мал. 5). Наклейте очі й рот, як показано на мал. 6.

Капітошка готовий вирушити в мандри!

Робота з дорослими

Варіантів використання порожніх пластикових пляшок безліч. Пропонуємо вам разом із дорослими зробити вітрильник, на якому ви зможете покатати своїх іграшкових друзів.

Вітрильник

Матеріали та приладдя: порожня пластикова пляшка, 3 великі палички-барбекю, різнокольоровий папір, пластилін (колір за бажанням), нитки муліне, фломастер чорного кольору, ножиці.

Послідовність виготовлення човна

1. Підготуйте пластикову пляшку для роботи: вимийте її, акуратно зніміть етикетку, витріть пляшку рушником.

2. Фломастером намалюйте контур, по якому треба зрізати верхню частину пляшки (мал. 1). Розріжте пляшку по контуру (мал. 2). Ви виготовили макет човна.

3. Сформуєте з пластиліну 3 кульки, прикріпіть їх на дні човна (мал. 3).

1

2

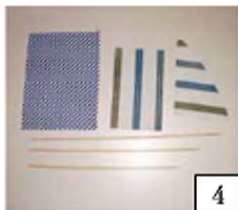
3

4. Візьміть 2 палички, відламайте від них однакові відрізки.

5. Із тканини виріжте 2 прямокутники різного розміру та трикутник довільного розміру (мал. 4). Проколіть їх у потрібних місцях загостреним кінцем палички (мал. 5).

6. Просуньте палички в отвори на фігурах: найдовшу паличку — в отвори великого прямокутника, менші палички — в отвори меншого прямокутника й трикутника.

7. Кожну паличку з вітрилом устроміть у пластилін на дні човна (мал. 6).

4

5

6

8. Із пластиліну виліпіть фігурку хлопчика та звірят. Можете скористатися нашими малюнками-підказками або виготовити фігурки за власним бажанням (мал. 7, 8).

9. Ваш вітрильник готовий! Тепер можна розмістити в ньому іграшкових звірів і ляльку. Екіпаж вирушає в подорож. Заздалегідь продумайте маршрут подорожі. Веселих вам мандрів!

Запитання та завдання

1. Які матеріали називають *штучними*?
2. Чи є у вашій місцевості природні матеріали? Назвіть, які.
3. Чи можна залишати порожні пластикові пляшки або одноразовий посуд у лісі, на березі водойми? Поясніть, чому.

ПЛЕТІННЯ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Чи бачили ви плетені вироби?
2. Які це вироби? З яких матеріалів вони зроблені?
3. Чи ви виготовляли плетені вироби власноруч? Які саме?

Одним із найдавніших ремесел є плетіння. Плетені вироби виготовляли з лози, соломи та інших рослинних матеріалів. Спочатку це були необхідні в побуті речі: меблі, кошики, дитячі іграшки тощо. З часом навчилися створювати різноманітні плетені прикраси.

Найвідомішою технікою вузликового плетіння є техніка *ма-краме*. Прийшла вона до нас із країн Сходу. З покоління в покоління передавалися художні традиції й секрети плетіння.

Це цікаво

Стародавні перси користувалися *вузликовим письмом*. Для цього брали товсту мотузку та тонкі шнурки різного кольору й довжини. Шнурки прив'язували до товстої мотузки особливим способом залежно від змісту інформації. Чим ближче до мотузки був вузол, тим важливіше було повідомлення. Наприклад, білий вузол означав мир, а зелений — хліб.

У сучасному побуті широко використовують плетені вироби. Це плетені меблі, настінні панно й килимки, іграшки й прикраси.

Зразки плетених виробів

Для виготовлення плетених виробів використовують лозу, різноманітні мотузки або шнур, шпагат, атласні стрічки тощо.

Виготовлені власноруч плетені іграшки чи прикраси стануть гарним подарунком для ваших рідних і друзів.

Серед сучасної молоді дуже популярні браслети, сплетені з атласних стрічок.

Найчастіше використовують білий, червоний, рожевий, помаранчевий і блакитний кольори. Білий колір символізує доброту; червоний, рожевий і помаранчевий — радість; блакитний — спокій і надію.

Комбінуйте кольори, використовуйте стрічки різної ширини, і до вашого образу додадуться нові яскраві фарби.

Практична робота

Браслет дружби

Матеріали та приладдя: 2 атласні стрічки (різного кольору) завдовжки 1 м кожна, ножиці.

Послідовність виготовлення браслета

1. Візьміть стрічки контрастних кольорів або кольорів, які гармонійно поєднуються один з одним (мал. 1).

2. Зав'яжіть простий вузол, залишивши вільні кінці стрічок завдовжки 10–12 см (мал. 2).

3. Сформуєте петлю зі стрічки зеленого кольору (мал. 3).

4. Протягніть у цю петлю браслета складену петлею червону стрічку (мал. 4).

5. Протягніть крізь червону петлю стрічку зеленого кольору (складену петлею), потягнувши її за довгий кінець. У результаті затягування має вийти квадрат без складок (мал. 5).

6. Сформуєте наступну петлю зі стрічки зеленого кольору й протягніть її крізь червону петлю (мал. 6).

7. Обережно затягніть петлю зі стрічки червоного кольору (мал. 7).

8. Сформуєте наступну петлю зі стрічки червоного кольору й протягніть її крізь петлю зі стрічки зеленого кольору (мал. 8).

9. Повторюйте ці дії, допоки ваш браслет не досягне потрібної довжини (мал. 9).

10. Тепер беріться до формування кінцевого вузла: наступну петлю розрівняйте в стрічку (мал. 10).

11. Обв'яжіть зелену стрічку червоною та затягніть звичайний вузол (мал. 11–12).

12. Ваш браслет готовий! Носіть його із задоволенням (мал. 13).

Довшою різнокольоровою плетеною тасьмою можна прикрасити обідок для волосся.

Зразки плетених обідків

Робота з дорослими

1. Разом із дорослими придумайте, як іще можна використати плетену зі стрічок тасьму.
2. Що можна прикрасити плетеною тасьмою в класній кімнаті чи вдома?
3. Разом із дорослими виготовте браслети дружби. Сплетіть їх у жовто-блакитних кольорах та одягайте на державні свята.

Практична робота

Лялька-мотанка «Янгол»

Матеріали та приладдя: мотузка або грубі нитки для плетіння, клаптик тканини 8 x 5 см або тасьма з орнаментом, цупкий картон завширшки 15 см, ножиці.

1. На цупкий картон намотайте мотузку (40–45 витків). Акуратно зніміть пасмо з картону, щоб не сплуталися нитки (мал. 1).

2. Розріжте пасмо (мал. 2). Перев'яжіть його посередині окремою ниткою завдовжки 30 см (мал. 3). Кінці ниток, що залишилися, додайте до пасма.

3. Виготовте для янгола німб. Візьміть 2 нитки завдовжки 30 см, з'єднайте їх разом. На відстані 12 см від одного з кінців зав'яжіть вузол. Сплетіть 6–7 см німба, скручуючи нитки. Зафіксуйте вузлом (мал. 4).

4. Сформуєте голову, приклавши плетений німб і складену навпіл додаткову петлю (мал. 5). Притримайте пальцями, щоб не розпалися деталі. Скріпіть усі деталі, перев'язавши окремою ниткою (мал. 6).

5. Крила янгола можна зробити двома способами. *1-й спосіб*: складіть 10 ниток завдовжки 30 см у вигляді вісімки й перев'яжіть посередині окремою ниткою (мал. 7); *2-й спосіб*: пасмо ниток завдовжки 12 см перев'яжіть окремою ниткою посередині, а тоді відріжте навскоси у формі крил (мал. 8).

6. Відділіть частину ниток на тулубі янгола. Укладіть готові крила між частинами тулуба (мал. 9 або мал. 10).

7. Відріжте нитку завдовжки 20 см, зав'яжіть її на тулубі під крилами (мал. 11).

8. Відріжте зайві нитки, вирівняйте низ (мал. 12).

9. Із клаптика тканини виріжте плахту (фартушок) і зав'яжіть на поясі (мал. 13). Замість тканини можна використати готову тасьму з орнаментом.

Лялька-мотанка «Янгол» готова! Вона може стати чудовим подарунком або прикрасити інтер'єр.

Робота з дорослими

1. Разом із дорослими поміркуйте, з яких іще матеріалів можна виготовити фігурки янголів.

2. Чи можна такими фігурками оформити новорічну ялинку або прикрасити інтер'єр на Різдво?

3. Разом із дорослими виготовте янголів із різних матеріалів. Ви можете скористатися нашими малюнками-підказками або пофантазувати самі.

Запитання та завдання

1. Що таке *плетіння*?
2. Які вироби можна виготовити в техніці плетіння?
3. Що можна зробити з атласних стрічок?
4. З яких матеріалів можна виготовити ляльку-мотанку?

ВИШИВАННЯ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які види оздоблення виробів ви знаєте?
2. Чи бачили ви вироби, оздоблені вишивкою? Які саме і де?
3. Чи зберігаються у вашій родині старовинні вишиті речі?
Чи знаєте ви історію їх створення?

З давніх-давен українці оздоблювали вишивкою одяг — дитячий і дорослий — та предмети побутового вжитку (рушники, фіранки, серветки). Основним матеріалом для вишивки є нитки — лляні, бавовняні, шерстяні, акрилові, муліне.

Вишивка — невід'ємна складова культури українського народу, національної духовності. У кожній родині знайдеться хоча б одна вишита річ. Якщо ви придивитесь до вишитих візерунків, то побачите, що вони дуже відрізняються.

Традиційні вишивки різних районів України відрізняються колоритом, а також орнаментом і технікою виконання.

Наші предки вірили, що вишивка оберігає й захищає людину. Найважливішими для українця є рушник і вишиванка. Одяг, оздоблений вишивкою, ніколи не виходить із моди. У наш час вишивають не тільки рушники й одяг, а також ялинкові прикраси, взуття, сумки, листівки, предмети побутового вжитку тощо.

Зразки виробів, оздоблених вишивкою

Вишивати можна вручну або за допомогою спеціальної вишивальної машинки. Для ручної вишивки беруть спеціальну тканину для вишивки хрестом (канву) або тканину полотняного переплетення, нитки для вишивання, п'яльці, ножиці й голки.

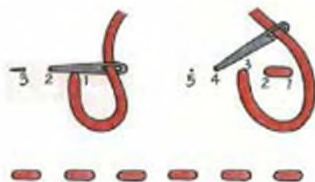
Це цікаво

Професійні вишивальниці користуються спеціальними *пожницями-чепельками*, форма яких нагадує птаха.

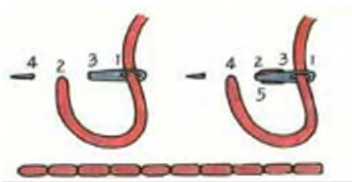

Найпростіші вишивальні шви — це шов «уперед голку» та шов «назад голку». За допомогою цих швів можна оздобити одяг, серветки, предмети інтер'єру, сувеніри та інші вироби. Їх часто використовують як допоміжні при вишиванні різними техніками.

Пригадайте послідовність виконання швів «уперед голкою» та «назад голкою», які ви вивчали в попередніх класах.

Шов «уперед голкою»

Шов «назад голкою»

Будьте уважні!

1. Зберігайте голки в гольнику.
2. Користуватися зігнутими чи іржавими голками не можна.
3. Залишати голку без нитки, підносити голку до очей і брати до рота не можна. Вколювати голку в робочий одяг або м'які меблі та залишати у виробі не можна.
4. Щоб не проколоти пальця під час шиття, користуйтеся наперстком. Наперсток повинен щільно одягатися на середній палець руки.
5. Якщо треба комусь передати голку, передавайте її разом із ниткою.
6. Якщо голка зламалася, потрібно зібрати її уламки й викинути у смітник, попередньо загорнувши в папірець.
7. Нитку відріжте ножицями.

Матеріали та приладдя: тканина для вишивки (канва), нитки муліне зеленого, бордового, темно-зеленого й помаранчевого кольорів, ножиці, лінійка, простий олівець.

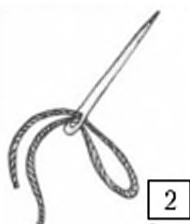

Послідовність виготовлення серветки

1. За допомогою лінійки позначте на тканині олівцем сторони квадрата розміром 24 x 24 см. Відріжте шматок тканини.
2. Нитку зеленого кольору складіть удвоє, визначте її довжину, як показано на мал. 1. Просийте нитку в голку (мал. 2).
3. Відрахуйте по 8 клітинок з правого та нижнього країв серветки. Проколіть тканину голкою з лицьового боку тканини, захопивши групу ниток, виведіть голку на лицьовий бік (мал. 3). Протягніть нитку, щоб з лицьового боку залишилася петля, протягніть голку крізь цю петлю та затягніть нитку (мал. 4, 5).

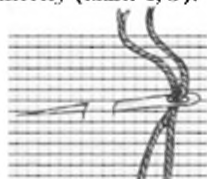
1

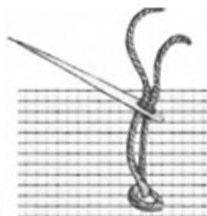
2

4

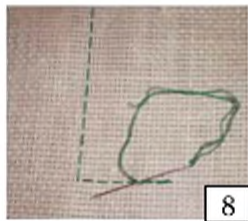
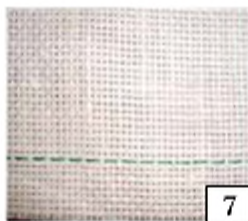
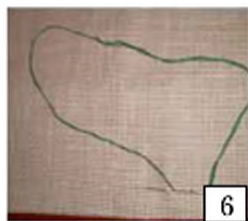
3

5

4. Закріпивши нитку, проколіть тканину голкою з лицьового боку й, пропустивши дві групи горизонтальних ниток, виведіть голку знову на лицьовий бік. Протягніть нитку повністю на лицьовий бік. Пропустивши одну групу горизонтальних ниток знову проколіть тканину й виведіть голку на лицьовий

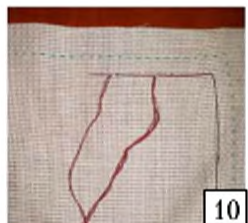
бік, знову пропустивши дві групи горизонтальних ниток (мал. 6). Виконайте шов «уперед голкою» по всьому периметру серветки (мал. 7). Закріпіть нитку (без вузла) з виворітного боку серветки (мал. 8) і обріжте нитку. Так само можна закріплювати нитку, якщо її не вистачило на вишивання всієї довжини шва.

5. Розрівняйте серветку на столі (мал. 9). Відрахуйте від вишитого шва по 5 клітинок з лівого й нижнього країв серветки.

6. Просильте в голку нитку бордового кольору. Закріпіть нитку й виконайте шов «назад голкою» у два боки від кута (мал. 10). Починайте вишивати від кута. Довжина шва — 11 см. Виконавши шов необхідної довжини, закріпіть нитку з виворітного боку (без вузла). Нитку обріжте.

7. Просильте в голку нитку темно-зеленого кольору. Від вишитого бордовою ниткою шва (у кутику) відрахуйте по 4 квадратики в обидва боки. Закріпіть нитку й виконайте шов «уперед голкою». Починайте вишивати з кута. Довжина шва — 8 см. (мал. 11). Виконавши шов необхідної довжини, закріпіть нитку з виворітного боку (без вузла) та обріжте її.

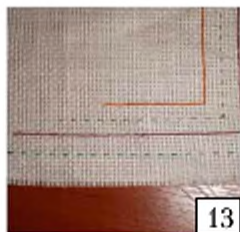

8. Просильте в голку нитку помаранчевого кольору. Від вишитого темно-зеленою ниткою шва відрахуйте по 4 клітинки (у кутику) в обидва боки. Виконайте шов «назад голкою». Довжина шва – 5 см. Виконавши шов необхідної довжини, закріпіть нитку з виворітного боку (без вузла) та обріжте її (мал. 12).

9. Витягніть нитки з краю серветки, залишивши 2 клітинки від шва, вишитого ниткою зеленого кольору (мал. 13).

10. Витягніть нитки по всьому периметру серветки (мал. 14).
Перевірте, чи правильно вишиті всі шви.

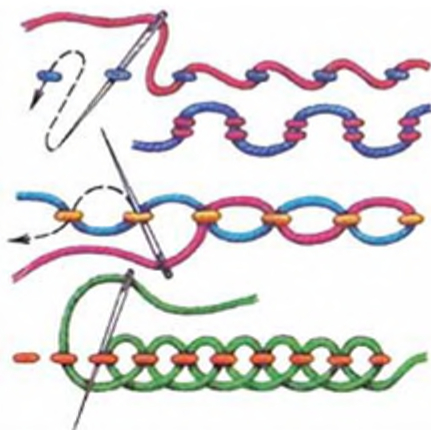
11. Ваша серветка готова! Можете поставити на неї вазу з квітами (мал. 15).

Робота з дорослими

1. Проаналізуйте, чи є у вашій оселі вироби, оздоблені вишивкою. Хто їх вишивав? Якими швами вони вишиті?

2. Виготовте виріб за власним вибором (серветку, рушник, сувенір, брелок тощо). Використовуйте шов «уперед голкою» у поєднанні з іншими швами.

Вишивальні шви, виконані на основі шва «уперед голкою».

Запитання та завдання

1. Що таке *вишивка*?
2. З якою метою наші предки оздоблювали свій одяг?
3. Які вироби можна оздоблювати вишивкою?
4. Чому шов «уперед голкою» отримав таку назву?
5. Чому шов «назад голкою» отримав таку назву?

ОБ'ЄМНА АПЛІКАЦІЯ З ТКАНИНИ ТА ГУДЗИКІВ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які ви виготовляли аплікації?
2. Які матеріали ви використовували для аплікацій?

Ми настільки звикли до гудзиків, що не помічаємо їх, навіть не уявляємо без них одягу. Проте мало хто знає, що в давнину гудзики були важливим магічним амулетом. У порожнину гудзика поміщали шматочок олова, аби тихий передзвін під час руху відганяв злих духів. За кількістю й якістю гудзиків можна було визначити статус людини, навіть її статки.

Це цікаво

Перші гудзики з'явилися в третьому тисячолітті до нашої ери. Відтоді винайшли багато інших видів застібок, однак гудзики все одно залишаються найпопулярнішими, адже вони не тільки з'єднують частини одягу, а ще й прикрашають його.

Гудзики бувають різної форми, їх виготовляють із різних матеріалів: металу, кістки, деревини, шкіри, кристалю, скла, перламутру, коштовного каміння, пластмаси, ниток тощо.

Сучасні майстри створюють із гудзиків оригінальні іграшки та прикраси, оздоблюють ними взуття, світильники, вази, настінні годинники та інші предмети побутового вжитку.

Прикріпити гудзики до основи можна за допомогою ниток, клею або пластиліну. Це залежить від призначення виробу. Оздоблюючи одяг і взуття, доцільно пришивати гудзики нитками. Виготовляючи листівки з гудзиками, їх з'єднують з основою клеєм або нитками.

Зразки виробів, оздоблених гудзиками

Гудзики – чудовий матеріал, із них можна створити багато цікавого. Ми пропонуємо почати з найпростішого – листівки.

Будьте уважні!

Пригадайте правила безпеки праці при роботі з голкою. Дотримуйтеся їх під час виконання практичної роботи.

Пригадайте способи пришивання гудзиків.

Практична робота

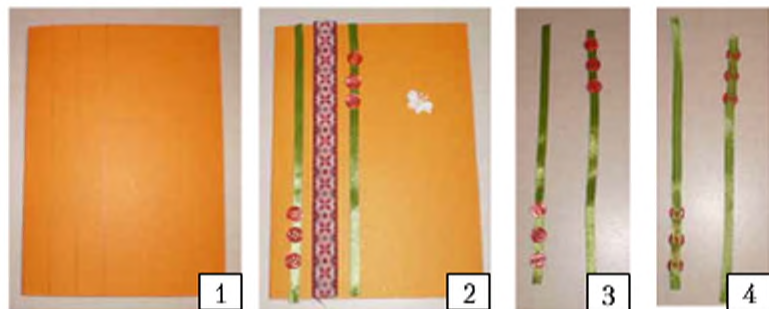
Вітальна листівка

Матеріали та приладдя: тасьма з орнаментом завдовжки 21 см, 3 вузькі атласні стрічки різного кольору (колір за бажанням) завдовжки 21 см кожна, 3 гудзики різного розміру й кольору (за бажанням), голка для шиття, картон (колір за бажанням), простий олівець, лінійка, гумка, клей ПВА, бісер, лелітки (за бажанням), катушкові нитки для пришивання гудзиків.

Послідовність виготовлення листівки

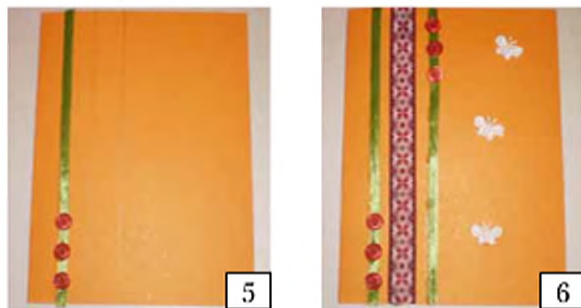
1. Підготуйте основу листівки. Візьміть аркуш картону й зігніть його навпіл. Олівцем позначте місце для тасьми (мал. 1).
2. Розкладіть на картоні тасьму й стрічки. Переконайтеся, що лінії намічені правильно. На стрічках розкладіть гудзики. Уточніть, де вони мають бути пришиті (мал. 2). Пришійте гудзики на стрічки (спосіб пришивання гудзиків оберіть самостійно) (мал. 3). Гудзики пришивайте один за одним, не обрізаючи нитку. Після пришивання третього гудзика зав'яжіть вузлик із виворітного боку й обріжте нитку (мал. 4).

3. Простим олівцем позначте місця пришивання гудзиків.

4. Перевірте правильність пришивання гудзиків. Нанесіть клей на картон у потрібних місцях, приклейте тасьму й стрічки. Починайте наклеювати стрічки з лівого боку листівки (мал. 5). Зачекайте, доки висохне клей.

5. За бажанням ви можете оздобити листівку бісером чи лелітками. Нанесіть клей у місцях, де ви плануєте розмістити бісер чи лелітки, а тоді приклейте їх (мал. 6). Перевірте правильність виконання роботи.

6. Ваша листівка готова! Залишилося тільки написати привітання.

Робота з дорослими

Гудзики часто використовують при виготовленні м'яких іграшок. Пропонуємо вам разом із дорослими зробити сніговика.

Матеріали та приладдя: синтепон, нова шкарпетка білого кольору, 2 гудзики різного кольору, 2 маленькі гудзики чорного кольору (бажано, на ніжці), кольорові нитки для плетіння, нитки для шиття, голка, ножиці.

Сніговик

Послідовність виготовлення сніговика

1. Щільно набийте шкарпетку синтепоном до початку резинки. Обмотайте шкарпетку ниткою, зав'яжіть її вузлом (мал. 1).
2. Відгорніть резинку, утворивши з неї шапку (мал. 2).
3. Підготуйте кілька відрізків ниток для плетіння завдовжки 25 см (вони слугуватимуть шаликом). Перев'яжіть ними шкарпетку з синтепоном так, щоб утворилася голова сніговика (мал. 3).

4. На голові пришийте маленькі гудзики чорного кольору. Це будуть очі. Пришийте більші гудзики на череві сніговика.

5. З ниток для плетіння виготовте 2 помпони — більший і менший (мал. 4–7). Помпони можуть бути різного кольору.

6. Ниткою чорного кольору вишийте сніговикові рот, із помпона зробіть ніс. Більшим помпоном прикрасьте шапку.

7. Сніговик готовий!

Змінюючи колір шаликів, помпонів і гудзики, ви зможете виготовити ось таку дружню компанію сніговиків. Такими фігурками сніговиків можна прикрасити новорічну ялинку. А можна подарувати такий новорічний сувенір друзям.

Запитання та завдання

1. Які вироби можна оздобити гудзиками?
2. З яких матеріалів виготовляють гудзики?
3. Якими способами з'єднують гудзики з основою?

ОБ'ЄМНІ ФІГУРИ З ДРОТУ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Чи доводилося вам бачити вироби з дроту? Які саме?
2. Чи можна виготовити вироби з дроту власноруч?

Сучасні майстри використовують дрiт як матерiал для виготовлення виробiв декоративно-ужиткового мистецтва. Вони створюють iз дроту прикраси й оригiнальнi вироби, поєднують його з iншими матерiалами. Вироби, виконанi в технiцi давнього ремесла, чудово пасуться до сучасних iнтер'єрiв. З дроту можна власноруч виготовити рiзнi вироби: клiтки для птахiв, ящики для квітів, настiннi панно, прикраси, iграшки тощо.

Дротарське ремесло — приклад невичерпної фантазії, здатності людини бачити прекрасне в буденних речах.

Дрiт — металевий вирiб, виготовлений зi сталi, мiдi, алюмiнiю та iнших матерiалiв у виглядi гнучкої нитки або тонкого прута. Він буває круглої, напiвкруглої та квадратної форми.

Для виробiв декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема для iграшок,

Зразки виробiв iз дроту

Зразки виробів із дроту

сувенірів і настінних панно, використовують, як правило, мідний дріт діаметром 1,8 мм. Для іграшок використовують також пухнастий дріт. Для виготовлення виробів із дроту використовують техніки згинання та скручування.

Це цікаво

У п'ятнадцятому столітті із залізного дроту виготовляли кольчуги, які надійно захищали тіло воїнів від стріл. Для виготовлення однієї кольчуги майстрові потрібно було зробити декілька тисяч дротяних кілець.

Зроблені власноруч оригінальні вироби з дроту стануть чудовим подарунком рідним і друзям.

Матеріали та приладдя: пухнастий дріт, олівець, лінійка, ножиці, круглогубці.

Послідовність виготовлення мандрівника

1. Підготуйте 2 відрізки дроту – 16 см (для рук) і 36 см (для основи).
2. Зігніть довгий відрізок навпіл, перегинаючи через олівець так, щоб утворилося кільце. Скрутіть дріт кілька разів.
3. Приєднайте до основи дріт, з якого будуть виконані руки. Для цього просуньте його між кінцями дроту основи. Скрутіть дріт основи.
4. Кінці дроту для рук зігніть догори. Сформуєте стопи ніг, відігнувши кінці дроту основи в різні боки.

Фігурка чоловічка готова! Такими фігурками, виготовленими з різнокольорового дроту, можна прикрасити новорічну ялинку.

Замість пухнастого дроту можна використати мідний, зробивши із нього спіраль. Із дротяної спіралі можна зробити кумедні фігурки чоловічків.

Послідовність виготовлення фігурки з дротяної спіралі

1. На тонкий олівець або паличку намотайте тонкий мідний дріт. Зніміть дріт з олівця.
2. Розріжте спіралю на шматки потрібної довжини.
3. Зробіть із спіралі фігурку чоловічка за малюнком.

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

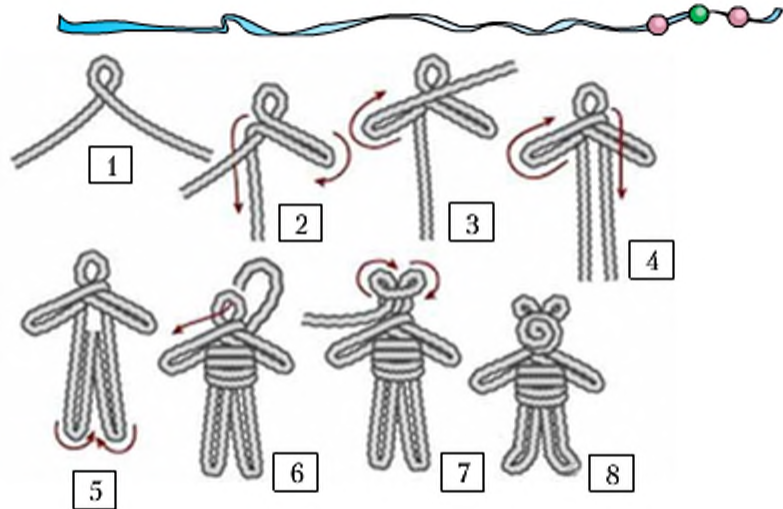
По діброві він блукає,
Мед, малину там шукає,
А прийде зима — в барліг
Він заляже на нічліг.
Уві сні сопе малятко,
Волохате ...

2. Про яку тварину йдеться в загадці?
3. Чи живе ця тварина у вашій місцевості?
4. Чим ця тварина харчується?
5. Про який пічліг іде мова? Скільки він триває?

Ведмедик

Користуючись схемою, ви можете самостійно виготовити такого симпатичного ведмедика (мал. 1–8). Для цього вам знадобиться кольоровий пухнастий дріт (80 см), 3 чорні намистини, яскрава товста нитка для плетіння або стрічка, ножиці, лінійка.

Практична робота

Гудзикове дерево

Матеріали та приладдя: гудзики з двома отворами (21 шт.) різного кольору й розміру, дріт для бісеру, пластилін, баночка від крему, бісер.

Послідовність виготовлення гудзикового дерева

1. Підготуйте 3 відрізки дроту завдовжки 20 см, 6 відрізків завдовжки 18 см, 6 — завдовжки 16 см і 6 — завдовжки 14 см.
2. На кожен відрізок нанижіть гудзик, дріт протягуйте в обидва отвори. Зігніть дріт навпіл, гудзик має бути посередині. Скрутіть дріт (довжина скручування — 1 см).
3. З'єднайте найдовші відрізки з гудзиками. Сформуєте з них пучок, розміщуючи один гудзик вище, а 2 інших трохи нижче. Так само сформуєте наступні пучки, з'єднуючи дроти однієї довжини.
4. Сформуєте дерево, приєднуючи виготовлені пучки до пучків із найдовшим дротом. Пучки приєднуйте, скручуючи їх по черзі один за одним.
5. Приєднавши всі пучки, скрутіть дроти. Це буде стовбур дерева.
6. У порожню баночку від крему помістіть пластилін (заповніть приблизно половину баночки).
7. Помістіть стовбур дерева в баночку, заповніть її пластиліном. Притискайте пластилін, щоб зафіксувати стовбур.
8. Насипте на пластилін різнокольоровий бісер.
9. Ваше гудзикове дерево готове!

Ялинкові прикраси (на вибір)

Практична робота

Матеріали та приладдя: кольоровий бісер різного кольору й розміру, дріт для бісеру, гудзика, намистини, ножиці, лінійка.

Будьте уважні!

Завершуючи роботу з бісером, добре скріпіть дріт, щоб ваша іграшка не розсипалася.

Послідовність виготовлення ялинкових прикрас

Спіральні ялинки. Щоб виготовити таку ялинку, вам необхідно підготувати відрізок дроту завдовжки 15 см.

1. На одному кінці дроту зав'яжіть вузол (щоб не зісковзував бісер).

2. Нанижіть бісер на дріт (можна нанизувати бісер одного або різних кольорів). Нанизуючи бісер, залишіть 2–3 см без бісеру для петлі.

3. Покладіть дріт із бісером на стіл, скрутіть його в коло, притискаючи пальцями.

4. Підніміть дріт за петлю (у вас утворилася спіраль). Розтягніть спіраль, формуючи ялинку.

Ялинкова прикраса готова! Якщо взяти товстий дріт, ялинку можна буде поставити на гладку поверхню.

Ви можете виготовити декілька таких спіральних ялинок і прикрасити ними новорічне дерево. Можна взяти бісер одного кольору для кожної ялинки, а можна чергувати більші й менші намистини.

Ялинка з дроту та гудзиків. Щоб зробити таку ялинку, вам знадобляться дріт і різнокольорові гудзики, бісер і намистини.

1. Підготуйте відрізок дроту завдовжки 14 см. Сформуєте з нього трикутник.

2. Підготуйте відрізок дроту завдовжки 6 см і сформуєте з нього стовбур. Прикріпіть стовбур до трикутника.

3. Підготуйте відрізок дроту завдовжки 20 см.

4. Закріпіть дріт в одному з нижніх кутів трикутника. Протягніть дріт від однієї сторони трикутника до іншої, обмотуючи її.

5. Нанижіть на дріт гудзики, бісер, намистини (за власним бажанням). Обилетіть трикутник по всій висоті, обмотуючи по черзі обидві його сторони.

6. На верхівці ялинки сформуєте петлю.

Ялинкові прикраси з бісеру.
Для виготовлення таких прикрас необхідно нанизати на відрізок дроту бісер одного або різних кольорів. Сформуєте ялинкові прикраси за власним задумом.

Фантазуйте! Успіхів вам!

Робота з дорослими

Разом із дорослими зробіть із дроту та паперової серветки тендітну балерину.

Балерина

Матеріали та приладдя: м'який дріт, ножиці, клей ПВА, 2 серветки.

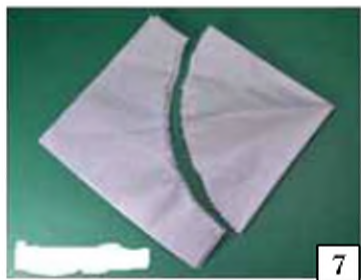

Послідовність виготовлення балерини

1. Сформуєте силует балерини, скручуючи відрізки дроту (мал. 1).
2. Одну серветку поріжте на смужки завширшки 1 см. (мал. 2).
3. Змастіть клеєм силует балерини. Обгорніть його смужками серветки. Починайте обгортати з голови (мал. 3, 4).
4. З іншої серветки сформуєте конус (мал. 5), а тоді скрутіть його (мал. 6).

5. Розправте серветку й обріжте її, як показано на мал. 7. Зріжте кутик серветки, утворюючи маленький отвір. Розріжте серветку на 4 частини. Позначте клеєм талію балерини. Приклейте на талію по черзі частини серветки, утворюючи спідницю (мал. 8).

6. Зав'яжіть на талії балерини стрічку, формуючи на спині красивий бант (мал. 9). Ваша балерина готова!

Ви можете пофантазувати й зробити балерину за власним задумом. Такими фігурками можна прикрасити новорічну ялинку.

Запитання та завдання

1. Які вироби виготовляють із дроту?
2. Якої форми буває дріт?
3. Які техніки використовують для виготовлення виробів із дроту? Які інструменти потрібні для роботи з дротом?

ДЕКОРАТИВНЕ ПАННО

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які матеріали можна використати для виготовлення аплікації?
2. Які способи з'єднання деталей аплікації ви знаєте?
3. Чи є у вас удома вироби, виготовлені в техніці аплікації? З яких матеріалів вони зроблені?

З давніх-давен люди намагалися прикрасити стіни своєї домівки, аби вони не тільки захищали від холоду та негоди, а ще й милували око. Правильно підібрані й розміщені предмети декору для стін роблять оселю затишною, а інтер'єр — завершеним. Одним із давніх прийомів оздоблення внутрішнього простору житлового приміщення є декоративне панно.

Панно — композиція декоративного характеру, призначена для оздоблення стіни. Сучасні декоративні панно розміщують не тільки на стінах, а також на стелі й підлозі (мозаїчні панно), на меблях.

Технологія виготовлення панно подібна до створення аплікації. Для декоративних панно використовують різноманітні матеріали: штучні або засушені квіти, папір, тканину, мішковину, сухе насіння, декоративні шнури, стрічки, гудзики, пінопласт, деревину, шкіру, тасьму тощо. Для з'єднання деталей панно з основою використовують клей, пластилін, гіпс, нитки.

Зразки декоративних панно

У процесі виготовлення панно часто поєднують не тільки різноманітні матеріали, а й різні способи з'єднання деталей з основою.

Ви хочете створити оригінальне панно для вашої кімнати? Тоді давайте пофантазуємо й попрацюємо разом.

Будьте уважні!

Пригадайте основні правила виготовлення аплікації з паперу, ниток, тканини й гудзиків.

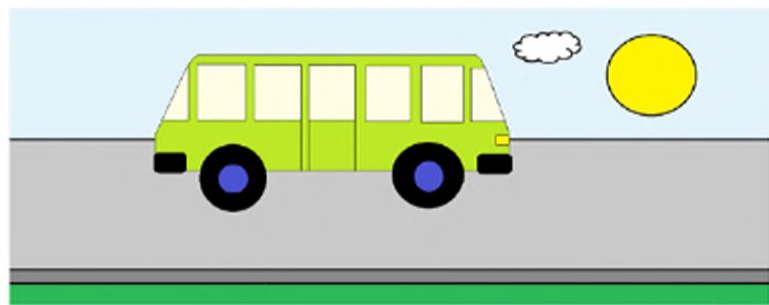
Робота в групі

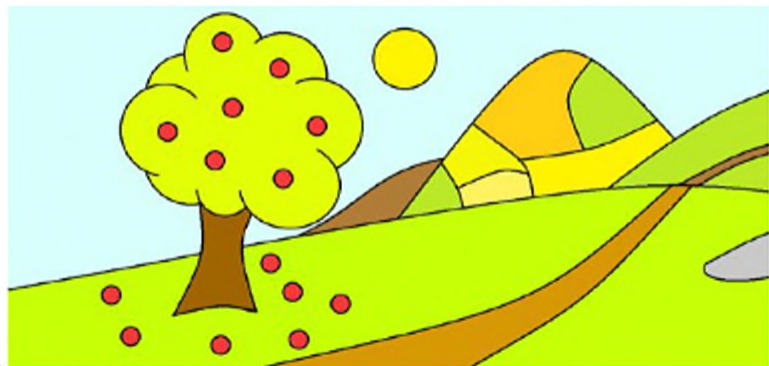
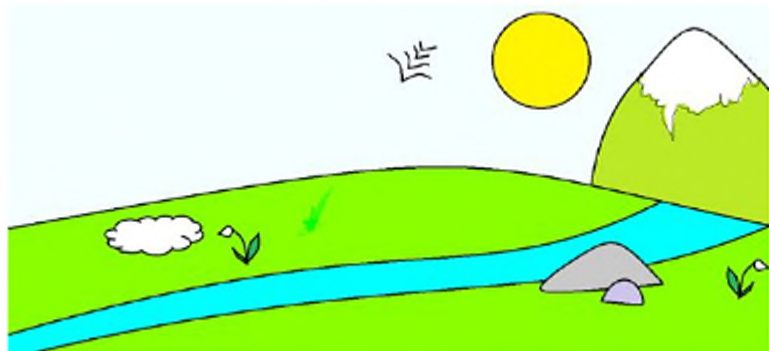
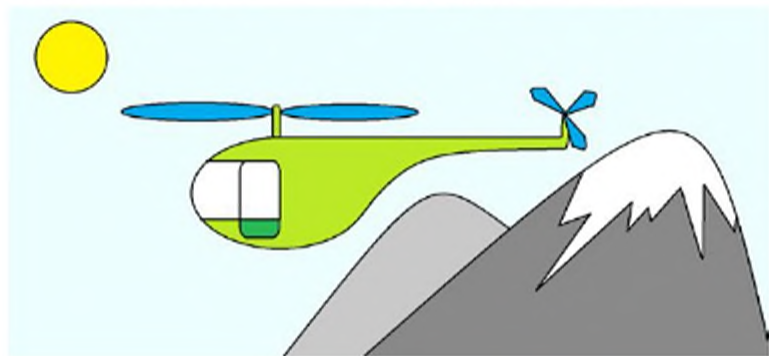
Матеріали та приладдя: виберіть самостійно.

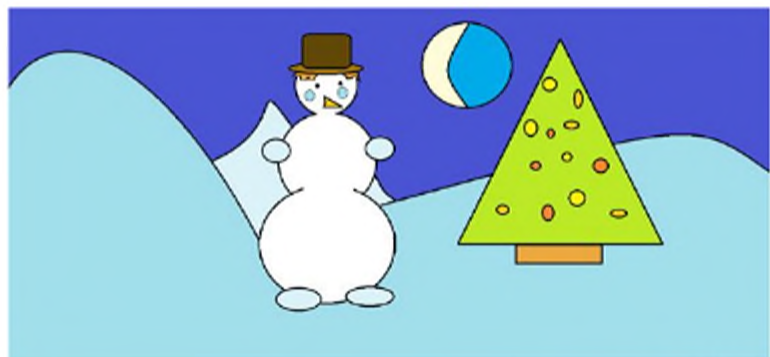
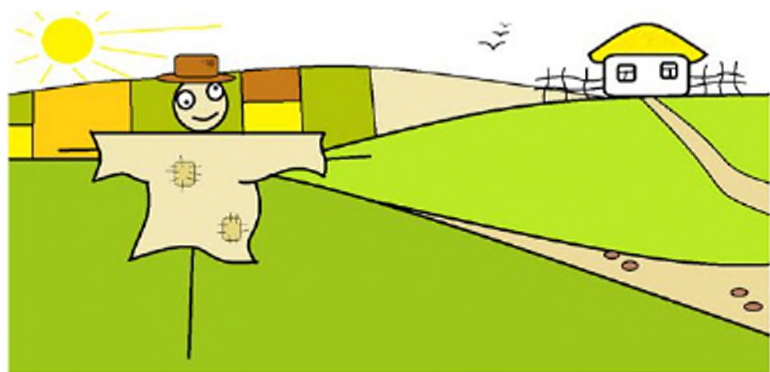
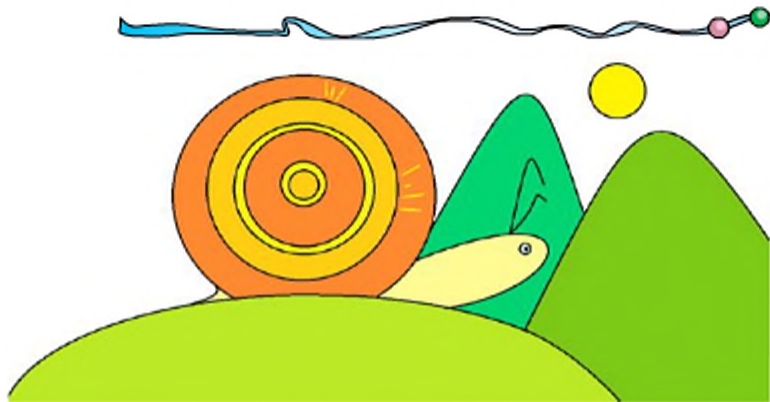
Послідовність виготовлення панно

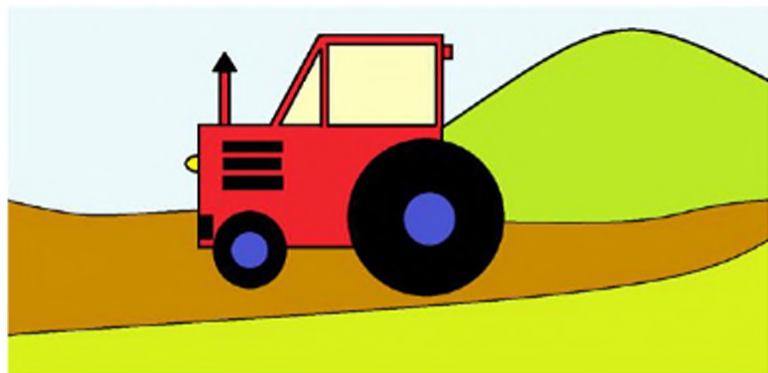
1. Виберіть тему для панно. Визначте, де воно буде розміщене.
2. На аркуші паперу намалюйте ескіз панно.
3. Порадьтеся з учителем, з яких матеріалів доцільно виготовити панно, а також способи з'єднання деталей з основою.
4. Підготуйте необхідні матеріали та приладдя.
5. Підготуйте основу для панно.
6. На аркуші паперу намалюйте шаблони деталей.
7. Розкладіть шаблони на відповідних матеріалах. Обведіть деталі панно й віріжте.
8. Розкладіть деталі на основі відповідно до ескізу.
9. Переконайтеся, що всі деталі виготовлені.
10. З'єднайте деталі панно з основою тими способами, які ви вибрали.
11. Перевірте правильність з'єднання деталей з основою.
12. Обріжте нитки, приберіть зайвий клей тощо.
13. Розмістіть панно у вибраному місці.

Якщо ви не змогли самостійно вибрати тему та намалювати ескіз панно, можете використати один з ескізів панно.

Робота з дорослими

1. Огляньте стіни вашої оселі. Вирішіть, яке панно вам необхідно виготовити та де воно буде розміщене. За потреби можете скористатися готовими ескізами панно (див. мал. на с. 111–114).
2. На аркуші паперу намалюйте ескіз декоративного панно.
3. Визначте, які матеріали ви будете використовувати.
4. Підготуйте основу для панно.
5. Підготуйте всі необхідні матеріали.
6. Виготовте потрібні деталі.
7. З'єднайте деталі з основою.
8. Перевірте правильність виготовлення панно.
9. Розмістіть його у вибраному місці.

Запитання та завдання

1. Що таке *панно*?
2. З яких матеріалів можна його виготовити?
3. Чи можна в одному панно поєднувати різні матеріали?
4. Назвіть способи з'єднання деталей панно з основою.

МОДЕЛЮВАННЯ Й ДЕКОРУВАННЯ ОДЯГУ ТА ВЗУТТЯ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Для чого людині потрібен одяг?
2. Чи можна пошити одяг власноруч? Який?
3. Чи можна самому виготовити взуття? Яке?
4. З яких матеріалів роблять взуття?

Одяг виконує різні функції, насамперед практичну й захисну. Проте люди завжди прагнули, щоб він був не тільки практичний, а ще й красивий. Змінюються епохи, змінюється мода. Відповідно до моди змінюється й одяг.

Мода — тимчасове панування в суспільстві певних смаків. Виявляється в побуті, особливо в одязі.

Декорування одягу — це вид декоративно-ужиткового мистецтва. Сучасний одяг створюють модельєри. Потім розроблені ними моделі шийють на фабриці. Після цього готовий одяг потрапляє на полиці магазинів.

Зразки декорування взуття

Зразки декорування одягу

Декорування (оздоблення) одягу — прекрасний спосіб оновити його власноруч. Оздобити одяг і взуття можна різними матеріалами: тканиною, вишивкою, плетеними деталями, шкірою, хутром, нитками, фарбами, гудзиками, декоративними шнурами. Елементи декору можна приклеїти спеціальним клеєм або пришити. Важливо, щоб оздоблення відповідало призначенню одягу. Наприклад, повсякденний одяг чи взуття не варто прикрашати яскравою вишивкою або аплікацією. З попередніх класів ви знаєте, як можна оздобити одяг вишивкою.

Тепер уявіть себе модельєром. Змодельуйте одяг і декоруйте його різними матеріалами.

Будьте уважні!

Пригадайте послідовність виконання аплікації.

Робота в парі

Матеріали та приладдя: кольоровий папір, картон, лелітки, нитки муліне, копіювальний папір і калька, тасьма, мереживо, клаптики тканини, гудзики, простий олівець, кольорові олівці, ножиці.

Послідовність декорування виробу

1. Із сусідом (сусідкою) по парті уважно розгляньте базові моделі одягу для дівчинки та хлопчика, а також базові моделі взуття. Виберіть для оздоблення різні моделі.
2. Намалюйте вибрану модель на картоні.
3. Виріжте модель-основу по контуру.
4. Визначте, які елементи декору ви використаєте, у якому місці (місцях) розмістите, яким способом з'єднаєте деталі з основою.
5. Підготуйте елементи декору. Розкладіть їх на моделі-основі. Чи всі елементи підходять до моделі? Чи їх не забагато (замало)?

Базові моделі одягу для дівчини

-
6. Якщо всі елементи декору доречні, з'єднайте їх з основою.
 7. Перевірте, чи всі елементи міцно з'єднані з основою.
 8. Покажіть свої вироби один одному. Обговоріть, чи всі елементи декору є доцільними та що, на вашу думку, можна було б змінити.

Базові моделі одягу для хлопчика

Базові моделі взуття

Робота з дорослими

1. Перегляньте свій гардероб. Виберіть річ для декорування (бажано взяти неновий одяг чи взуття).
2. Визначте, де на виробі буде розміщене декорування та які матеріали вам знадобляться.
3. Намалуйте ескіз виробу з оздобленням.
4. Підготуйте елементи оздоблення. Розкладіть їх на виробі.
5. Якщо всі елементи декору вдало поєднуються, з'єднайте їх із виробом.

Носіть оновлену річ із задоволенням.

Наприклад, ви можете оздобити за власним задумом капці або в'єтнамки. Для декорування вам знадобляться тасьма, гудзики, намистини, лелітки, нитки для плетіння, кольорові стрічки, штучні квіти та інші матеріали.

Фантазуйте!

Запитання та завдання

1. Хто займається моделюванням одягу та взуття?
2. Який одяг можна декорувати?
3. Яке взуття можна декорувати?
4. Якими матеріалами можна оздоблювати одяг і взуття?
5. Для чого оздоблюють одяг і взуття?

ПАП'Є-МАШЕ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Які вироби з паперу ви вмієте виготовляти?
2. У яких техніках роботи з папером вам доводилося працювати?
3. Чи можна виготовити копії улюблених іграшок або інших речей власноруч?

Робити щось власноруч — неабияке задоволення. Згадайте, як ви пишалися результатом власної праці, коли ліпили фігурки з пластиліну, робили листівки, прикраси з бісеру.

Певно, вам захочеться здивувати близьких і друзів ще одним оригінальним виробом. Техніка пап'є-маше — це унікальний спосіб отримання обраної форми, завдяки якому зі шматочків паперу можна зробити чашки й тарілки, фрукти й овочі, маски, набір ляльок для домашнього театру, а також інші цікаві речі. Витрати будуть мінімальні, а в будинку поменшає старих газет, які іноді зберігаються роками.

Це цікаво

У перекладі з французької *pap'є-маше* означає «жований папір». Та хоча назва цього виду мистецтва походить із Франції, його батьківщиною є Китай. Під час розкопок археологами були знайдені шоломи, виготовлені в техніці пап'є-маше. З часом технікою пап'є-маше захопилися в Японії та Ірані, де виготовляли маски для спеціальних

церемоній. Тільки в сімнадцятому столітті техніка пап'є-маше стала відомою в усьому світі.

Зразки виробів, виготовлених у техніці пап'є-маше

Пап'є-маше не терпить поспіху. Це не просто папір і клей. Використовуючи ці матеріали, можна зробити карнавальні маски, іграшки, декоративні вазы тощо. Усе залежить від вашої фантазії та навичок, які легко опанувати — варто лише почати.

Основою для пап'є-маше можуть бути:

- натуральні предмети (яблуко, груша, гарбуз тощо);
- предмет, виліплений із пластиліну;
- посуд (чашка, блюдце, глечик, тарілка тощо);
- дитячі пластмасові іграшки;
- повітряна кулька.

Шматочки паперу приклеюють клеєм ПВА та клеєм для шпалер.

Робота в групі

1. Прочитайте загадку та дайте відповіді на запитання.

Суп, вареники, салати
Будем з них ми смакувати.

2. Про що йдеться в загадці?
3. З яких матеріалів можуть бути виготовлені ці предмети?
4. Які вони бувають? Де їх використовують?

Будьте уважні!

Для виготовлення виробу в техніці пап'є-маше вам знадобиться клейонка. Нею потрібно застелити стіл, на якому ви будете працювати.

Стежте за порядком на робочому столі. Щоб не забруднитися, працюйте в робочому одязі.

Практична робота

Тарілка, виготовлена в техніці пап'є-маше

Робота в парі

Матеріали та приладдя: старі газети, білий папір, ножиці, пензлик, фарби, клей ПВА, тарілка, наждачний папір, простий оліолівець, водоемульсійна фарба «Сніжка», гуаш гуаш бежевого кольору.

Зразки тарілок, виготовлених у техніці пап'є-маше

Послідовність виготовлення виробу

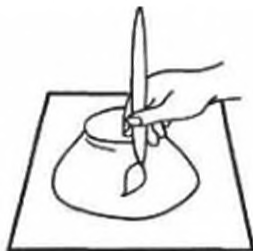
1. Газету й аркуші паперу розімніть між долоньями. Порвіть газету й папір на шматки розміром приблизно 2 x 2 см (заготовки паперу можна робити трохи менших розмірів) (мал. 1). Рваний папір має не надто привабливий вигляд, однак краї шматків мають волоконця й при наклеюванні на форму вони прилягають один до одного.

2. Візьміть за основу тарілку такої форми, яку ви хочете отримати (тарілка має бути чистою й сухою). Змастіть тарілку-основу клеєм, а тоді наклейте один шар паперу, змоченого у воді (мал. 2). Шматки паперу повинні щільно закривати основу, перекриваючи один одного (мал. 3). Поверхня виробу має бути рівною та гладкою. Шари паперу краще чергувати — один шар із газети, інший — з білого паперу.

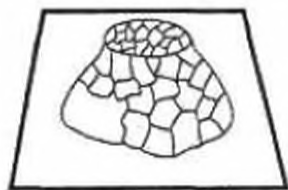
3. Після заклеювання папером основи наклейте шматки паперу іншого виду, змочивши його в клеї для шпалер. Приклейте їх так само, як і попередній шар. Таким чином наклейте 5–6 шарів, (мал. 4) і залишіть виріб для висихання (на 3–4 доби).

1

2

3

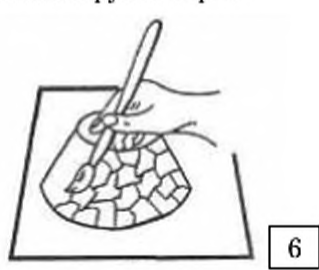
4

4. Коли клей повністю висухне, намітьте простим олівцем лінію верхнього краю. Акуратно обріжте зайвий папір по наміченій лінії (мал. 5). Обрізайте папір так, щоб не пошкодити основу. Вийміть тарілку-основу.

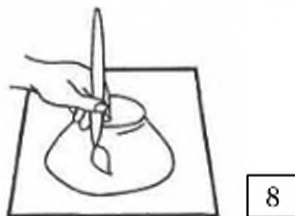
5. Верхній край отриманої тарілки обклейте шматками паперу. Зачекайте, доки висухне клей.

6. Наждачним папером легенько пошліфуйте виріб.

7. Пензлем нанесіть на поверхню тарілки з пап'є-маше водоемульсійну фарбу «Сніжка» (мал. 8). Зачекайте, доки фарба повністю висухне.

8. Пофарбуйте тарілку гуашшю бежевого кольору (мал. 9). Залишіть виріб для висихання фарби й клею.

Ваша тарілка готова! Тарілку не оздоблюйте. Ви зможете декорувати її, коли вивчатимете тему «Художнє оздоблення та дизайн».

Робота з дорослими

Ви навчилися виготовляти тарілку в техніці пап'є-маше, а тепер разом із дорослими зробіть оригінальну вазу для штучних квітів.

Ваза для квітів

Для виготовлення такої вази за основу можна взяти порожню пластикову пляшку.

1. Візьміть пластикову пляшку потрібного вам розміру. Зніміть із неї етикетку. Відріжте верхню частину пляшки.

2. Вазу виготовляють так само, як і декоративну тарілку.

3. Виконайте оздоблення вази за власним задумом. Ви можете її розфарбувати; наклеїти малюнок, вирізаний із серветки; прикрасити тасьмою, лелітками чи бісером. Фантазуйте!

Готовий виріб (після повного висихання) можна покрити лаком. Лакований виріб має гарний зовнішній вигляд і довше вам слугуватиме.

Використайте вазу за призначенням.

Запитання та завдання

1. Які вироби виготовляють у техніці пап'є-маше?
2. Які матеріали використовують для виготовлення виробів у цій техніці?

ХУДОЖНЄ ОЗДОБЛЕННЯ ТА ДИЗАЙН

Пригадайте, дайте відповідь

1. Чи знаєте ви, хто такий *дизайнер*?
2. Чи можна власноруч оздобити звичайні вироби, щоб вони стали неповторними?

З давніх-давен люди оздоблювали речі, якими вони користувалися в побуті. Таке прикрашання речей дістало назву *народне декоративне мистецтво*, або *декоративно-ужиткове мистецтво*. Його вважають найдавнішим видом художньої діяльності. Наприклад, поблизу селища Трипілля, що на Київщині, було знайдено керамічний посуд, якому вже понад 5 тисяч років. Він оздоблений малюнками, різними символами, яскравим орнаментом, які символізували природні явища.

Однією з найдавніших технік оздоблення є настінне малювання, або *стінопис*. На стінах зображували чудернацькі квіти, дерева, візерунки.

Зразки трипільської кераміки

Прикрашали й ужиткові речі: столи, скрині, мисники, ложки, тарілки тощо.

Зразки виробів декоративно-ужиткового мистецтва

Це цікаво

Декор — сукупність елементів, що становлять зовнішнє оформлення архітектурної споруди або його інтер'єрів. Декор може бути живописним, скульптурним, архітектурним.

Декорування — це можливість змінити інтер'єр без ремонту чи подарувати виробу нове життя, зробити його більш привабливим без змін його форми й призначення.

Декорувати можна будь-які вироби: меблі, рамки, горщики для квітів тощо. Для цього використовують найрізноманітніші матеріали, зокрема тканину, нитки, гудзики, шнури, каміння, мушлі, обрізки деревини, папір, штучні квіти, пластилін, макаронні вироби.

Зразки декорованих виробів домашнього вжитку

Декорування виробів — це чудовий спосіб провести час із користю. Для цього не обов'язково знати певні техніки. Найголовніше — натхнення й бажання зробити щось неповторне власноруч.

Ми пропонуємо декорувати тарілку, яку ви виготовили, вивчаючи тему «Пап'є-маше». Пригадайте технологію виготовлення штучних квітів із гофрованого паперу.

Практична робота

Декоративна тарілка

Робота в парі

Матеріали та приладдя: тарілка, виготовлена в техніці пап'є-маше, гофрований папір помаранчевого й зеленого кольорів, аркуш паперу для оригамі рожевого кольору, картон будь-якого кольору, калька, копіювальний папір, 14 бісерин блідо-рожевого кольору, клей ПВА, зубочистка, нитки муліне зеленого кольору, простий олівець, ножиці, лінійка.

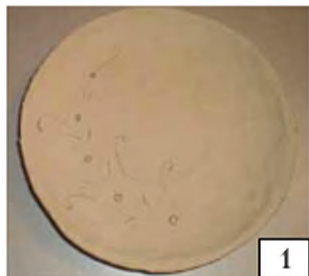

Послідовність декорування тарілки

1. Намалюйте на тарілці ескіз (мал. 1). У тих місцях, де будуть розміщені квіти, намалюйте маленькі кружечки, де будуть листочки й вусики — тонкі лінії. Покажіть свій ескіз сусідові

(сусідці) по парті. Поміркуйте разом, чи немає зайвих елементів. Можливо, якісь елементи потрібно додати.

2. Перебийте на кальку шаблони квітів і листків. За допомогою кальки й копіювального паперу переведіть шаблони квітів і листків на картон. Виріжте шаблони (мал. 2).

3. Із гофрованого паперу помаранчевого кольору виріжте 5 кругів більшого діаметра та 5 кругів меншого діаметра (мал. 3).

4. На папері для оригамі обведіть шаблони квітів і виріжте їх (мал. 3). Зігніть квіти по лініях, які зображені на шаблонах (мал. 2).

5. Із гофрованого паперу зеленого кольору виріжте 3 більших листки та 5 менших листків (мал. 3).

6. Складіть круги більшого діаметра один на одний, вирівняйте краї. Потім так само складіть круги меншого діаметра (мал. 4). За допомогою степлера скріпіть круги між собою по черзі (мал. 5).

7. Роз'єднайте круги, злегка стискаючи кожен круг пальцями (мал. 6).

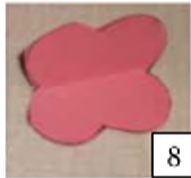
8. Пелюстки квітів рожевого кольору зігніть по лініях, зображеними на шаблонах (мал. 8, 9). Складіть квіти з двох пелюсток (більша й менша). У середині більшої пелюстки поставте клеєм цятку й приклейте до неї меншу пелюстку (мал. 10).

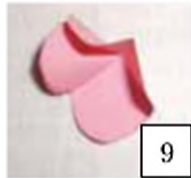
6

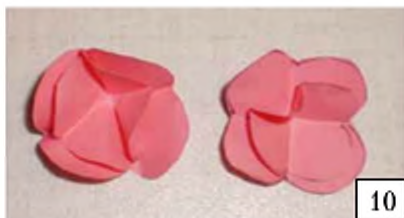
7

8

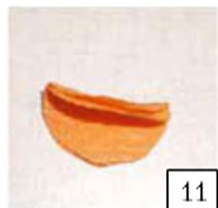

9

10

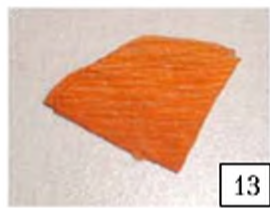
9. Із гофрованого паперу помаранчевого кольору виріжте 2 круги — діаметром 1 см і 5 мм. Складіть вирізані круги один на одного. Потім зігніть їх навпіл (мал. 11) і ще раз навпіл (мал. 12). Нанесіть клей в кутку пелюстки та склейте її (мал. 13).

11

12

13

10. Нанесіть на тарілку клей у тих місцях, де будуть розміщені квіти. За допомогою олівця чи зубочистки наклейте квіти на тарілку (мал. 14–16).

14

15

16

11. Підготуйте 5 відрізків нитки муліне завдовжки 5 см (мал. 17). Нанесіть клей у тих місцях, де будуть розміщені вусики. Наклейте нитки за допомогою зубочистки (мал. 18).

17

18

12. Змастіть клеєм місця, де будуть розміщені листочки. Наклейте листочки (мал. 19). Поставте клеєм цятку в середині рожевої квітці й наклейте по 4 бісеринки в кожній квітці. Приклейте по одній бісеринці в місцях, де вусики закручуються (мал. 20).

19

20

13. Підготуйте відрізок нитки завдовжки 6 см. Відріжте смужку паперу завдовжки 4 см і завширшки 2 см. Із виворотного боку тарілки простим олівцем позначте місце для петлі (мал. 21). Нанесіть клей і приклейте нитку (мал. 22). Змастіть клеєм смужку паперу й приклейте її так, щоб вона закрила кінці нитки (мал. 23). Зачекайте, доки висохне клей.

14. Ваша декоративна тарілка готова! Ви можете прикрасити тарілкою свою кімнату або подарувати її.

Робота з дорослими

Пропонуємо вам виготовити разом з дорослими декоративну гілку дерева. Поміркуйте, чому не можна ламати дерева.

Декоративна гілка

Послідовність декорування гілки

1. Підготуйте гілку дерева (це може бути гілка, яку обрізали під час формування крони дерева). Візьміть літрову скляну банку, покладіть на її дно кору дерева й мох (мал. 1). Також можна використати камінці або порізані нитки для плетіння зеленого, коричневого й чорного кольорів. Поставте гілку в банку (мал. 2).

2. Виготовте 3 шаблони різного діаметра — 2,5 см, 2 см та 1,5 см. Із гофрованого паперу червоного й білого кольорів виріжте необхідну кількість кругів для квітів (мал. 3).

3. Складіть круги (на найбільший круг покладіть середній, а тоді найменший) (мал. 4).

4. Сформуйте квітку, стискаючи круги в центрі пальцями (мал. 5–8).

5. Виготовте таким чином 4 квітки червоного кольору та 5 квіток білого кольору.

6. Змастіть клеєм ПВА гілку й прикріпіть до неї квіти (для нанесення клею можна скористатися також спеціальним клеювим пістолетом) (мал. 9). Середину квітки прикрасьте намистиною або бісером червоного кольору. Такими ж намистинами чи бісером прикрасьте довільно гілки (мал. 10).

7. Ваша декоративна гілка готова!

Гарного вам настрою та бажання працювати!

Замість скляної банки ви зможете взяти вазу, яку ви виготовляли разом із дорослими у техніці пап'є-маше (див. малюнок на с. 125).

Запитання та завдання

1. Пригадайте, якою технологічною операцією завершується виготовлення виробу.
2. Що називається *декоруванням виробу*?
3. Які матеріали використовують для декорування виробів?
4. Які види декорування ви знаєте?
5. Які вироби можна декорувати?
6. Для чого декорують вироби?
7. Чи є у вас вдома оздоблені власноруч вироби? Які саме? Чи допомагали вам дорослі?

ЕКСКУРСІЇ. КАЛЕЙДОСКОП ПРОФЕСІЙ

Пригадайте, дайте відповідь

1. Чи доводилося вам бути на екскурсії?
2. Коли й куди проводяться екскурсії?
3. Для чого проводяться екскурсії?
4. Які професії у ваших батьків? Чому вони їх обрали?
5. А ким би ви хотіли стати в майбутньому?

У наш час з'явилося чимало нових професій: менеджер, програміст, дилер, оператор мобільного зв'язку, дизайнер, дистриб'ютор, ді-джей тощо.

Коли ви виростете, ви оберете ту професію, яка сподобається вам найбільше. Та поки що найголовніша ваша робота — успішно вчитися в школі, здобувати глибокі й міцні знання.

Ми ознайомимо вас із професіями промислових підприємств і торгівлі. На фотографіях зображені представники різних професій цих галузей.

Нафтовики

Енергетики

Промисловість — провідна галузь господарства України. В її складі виокремлюють добувну й обробну промисловість.

Видобувна промисловість займається видобутком із надр Землі різних видів корисних копалин. До професій видобувної промисловості належать такі професії, як нафтовик, енергетик, гірник, інженер-підривник, кранівник.

Обробна промисловість охоплює галузі, які займаються обробленням чи переробленням сировини й напівфабрикатів. Це

такі галузі, як машинобудування, металургія та ін. Професії обробної промисловості: токар, слюсар, металург, лісоруб, столяр.

Залежно від виду продукції, що випускається, галузі поділяють на важку, легку та харчову промисловість. Галузі, які виробляють сировину, паливо, знаряддя праці, утворюють *важку промисловість*. До неї належать паливна, електроенергетична, металургійна, хімічна, машинобудівна, лісова й деревообробна промисловість, виробництво будівельних матеріалів. *Легка промисловість* об'єднує галузі, які виробляють товари народного споживання — одяг, взуття, тканини,

Токар

Лісоруб

Парфумери

Взуттєвики

парфумерію та ін. Професії легкої промисловості: швачка, в'язальниця, вишивальниця та інші.

Харчова промисловість об'єднує галузі, що виробляють продукти харчування. Вона тісно пов'язана із сільським господарством. Харчова промисловість об'єднує понад 40 галузей і виробництв. Професії харчової промисловості: кухар, кондитер, пекар, технолог ковбасного виробництва та інші.

Кондитер

Пекар

Робота в групі

1. Розгляньте малюнки.
2. Якими якостями необхідно володіти, щоб успішно опанувати ці професії?
3. Які ще професії ви знаєте?

Усі перелічені галузі промисловості випускають продукцію, яку потім продають споживачам.

Споживач — людина або організація, що купує, замовляє, використовує продукцію для власних потреб. Більшість продукції люди купують у магазинах.

Торгівля — окрема потужна галузь національної економіки. У торгівлі існує багато різних професій: продавець продовольчих і непродовольчих товарів, товарознавець, касир, продавець-консультант, менеджер з продажу, постачальник товарів та інші.

Це такі галузі, як: м'ясна, молочна, цукрова, хлібо-пекарська, кондитерська, рибна, плодоовочева промисловість та ін.

Товарознавець

Продавець продовольчих товарів

Це цікаво

Слово *екскурсія* прийшло в українську мову з латинської. Перекладається воно як «поїздка».

Екскурсія — колективне відвідування певних місць (музей, підприємство тощо) з освітньою метою.

Будьте уважні!

Під час екскурсії до промислових підприємств, організацій та закладів торгівлі ви ознайомитеся з обладнанням, організацією праці та продукцією підприємств. Ви спостерігатимете за виробничими процесами та роботою фахівців.

Пригадайте правила поведінки під час екскурсії.

Робота з дорослими

1. Розпитайте дорослих про їхні професії. Чому вони вибрали саме ці професії?
2. Поцікавтеся, яких успіхів досягли ваші рідні у своїй професійній діяльності.
3. Поміркуйте разом, яку професію варто було б обрати вам. Яких успіхів ви хотіли б досягти в обраній професії?

Запитання та завдання

1. Що нового ви дізналися про професії?
2. Які професії вам до вподоби? Поясніть, чому.
3. Як ви вважаєте, які професії найважливіші? Чому саме?

БЕЗПЕЧНІ ПРИЙОМИ ПРАЦІ

1. Правила користування ножицями

1. Користуйтеся ножицями із заокругленими кінцями.
2. Залишайте ножиці на столі із закритими лезами.
3. Зберігайте ножиці із зімкненими лезами у відведеному для цього місці (коробці, чохлах, папці, торбищі).
4. Працюйте ножицями з гострими лезами, у яких надійно закріплене шарнірне з'єднання.
5. Тримайте ножиці лезами вниз.
6. Користуватися ножицями під час ходіння по класу не можна.
7. Намагайтеся не розмахувати руками, коли тримаєте в них ножиці.
8. Ніколи не кидайте ножиці.
9. Ніколи не підніосьте ножиці до обличчя.
10. Ніколи не заважайте сусідові (сусідці) по парті, коли він (вона) вирізує ножицями деталі.
11. Передавайте ножиці кільцями вперед із зімкненими лезами.
12. Тримайте пальці на відстані від лінії різання.
13. Під час різання тримайте матеріал пасивною рукою так, щоб пальці були осторонь від леза.

2. Правила користування голкою

1. Ніколи не користуйтеся іржавою голкою.
2. Ніколи не залишайте голку на робочому місці без пилки.
3. Ніколи не використовуйте голку замість шпильки.
4. Ніколи не беріть голку до рота.
5. Тримайте голку великим і вказівним пальцями, а підтримуйте середнім.
6. Намагайтеся не розмахувати руками, коли тримаєте в них голку.
7. Ніколи не ходіть із голкою по класу.
8. Під час роботи вколюйте голку в гольник.
9. Ніколи не заколюйте голки у власний одяг.
10. Після завершення роботи покладіть гольник у коробку.
11. Запасні голки зберігайте в гольнику в сухому місці.
12. Полічіть голки перед початком роботи й після її закінчення.
13. При вишиванні світло має падати на роботу зліва згори.

14. Поламапі голки загоріть у папір і викиньте в смітник.

15. Відрізайте нитку позиціями, а не обривайте її.

3. Правила користування стеками

1. Намагайтеся не розмахувати руками, коли тримаєте в них стеку.

2. Після завершення роботи чистіть стеки від пластиліну.

3. Зберігайте стеки у відведеному для цього місці (коробці, чохлі, папці, торбинці).

4. Правила користування дротом

1. Ніколи не беріть дріт до рота.

2. Відрізайте потрібний шматок дроту позиціями або відкушуйте го-
строубцями.

3. Ніколи не грайтеся дротом, не намотуйте його на долопю, пальці.

4. Намагайтеся не розмахувати руками, коли тримаєте в них дріт.

5. Працюйте з дротом зосереджено, не відволікайтеся.

6. Спрямовуйте дріт донизу, відрізаючи шматок.

7. Зберігайте дріт у відведеному для цього місці (коробці, банці, тор-
бинці).

ЗМІСТ

Від авторів	3
Конструювання рухомих моделей з картопу та паперу	4
<i>Практична робота.</i> Невгамовний песик	6
Сюжетна витинанка	10
<i>Практична робота.</i> Дерево життя	13
<i>Практична робота.</i> «Диво-квітка»	14
Аплікаційна сюжетна витинанка	16
<i>Практична робота.</i> У гостях у спігової баби	17
Орігамі	20
<i>Практична робота.</i> Журавлик	22
<i>Практична робота.</i> Рибка	24
Виготовлення штучних квітів об'ємної форми	29
<i>Практична робота.</i> Провісники весни	31
<i>Практична робота.</i> Господар клумби	34
Готуємося до привітань	36
<i>Практична робота.</i> Вітальна листівка	37
Колаж	43
<i>Практична робота.</i> «Осіпні барви»	45
<i>Практична робота.</i> «Спогади про літо»	50
Робота з пластиліном	54
<i>Практична робота.</i> Гостя з далеких країв	56
<i>Практична робота.</i> Добрий віслочок	58
Бісероплетіння	63
<i>Практична робота.</i> Метелик	65
Робота із сучасними штучними матеріалами	70
<i>Практична робота.</i> Капітошка	72
Плетіння	77
<i>Практична робота.</i> Браслет дружби	79
<i>Практична робота.</i> Лялька-мотанка	82
Вишивання	86
<i>Практична робота.</i> Серветка	89

Об'ємна аплікація із тканини та гудзиків	93
<i>Практична робота. Вітальна листівка</i>	95
Об'ємні фігури з дроту	99
<i>Практична робота. Мандрівник</i>	101
<i>Практична робота. Гудзикове дерево</i>	103
<i>Практична робота. Ялинкові прикраси</i>	104
Декоративне панно	109
<i>Практична робота. Панно</i>	111
Моделювання й декорування одягу та взуття	115
<i>Практична робота. Одягни ляльку</i>	117
Пап'є-маше	120
<i>Практична робота. Тарілка, виготовлена в техніці пап'є-маше</i>	122
Художнє оздоблення та дизайн	126
<i>Практична робота. Декоративна тарілка</i>	129
Екскурсії. Калейдоскоп професій	136
<i>Додаток. Безпечні прийоми праці</i>	140

Навчальне видання

Павич Ніна Миколаївна
Бучківська Галина Вікентіївна

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

Підручник для 4 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

У підручнику використано малюнки з інтернет-джерел,
які знаходяться у вільному доступі.